

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Děti cizinců a jejich adaptace v mateřské škole

Lenka Kohut

Olomouc 2024

Vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma „Děti cizinců a jejich adaptace v mateřské škole“ vypracovala samostatně za použití uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Olomouci dne:

.....

podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala všem, díky kterým mohla tato práce vzniknout, především své vedoucí práce, Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D., za její cenné rady a trpělivost při vedení bakalářské práce.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lenka Kohut
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Děti cizinců a jejich adaptace v mateřské škole
Název v angličtině:	Children of foreigners and their adaptation in kindergarten
Zvolený typ práce:	Aplikační práce
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce se zabývá adaptací dětí cizinců v mateřské škole. Hlavním cílem práce je vytvořit týdenní projekt, který prostřednictvím her a zážitkové metody usnadní dětem cizinců předškolního věku jejich adaptaci do českého prostředí. Pro projekt jsem zvolila typické činnosti vztahující se k českým tradicím a kultuře.</p> <p>Bakalářská práce se dělí na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje teorii týkající se multikulturní výchovy v České republice a legislativy s ní spojené. Praktickou část tvoří projekt, jeho realizace a následná reflexe.</p>
Klíčová slova:	Adaptace dětí, multikulturní výchova, děti cizinců, mateřská škola, inkluze
Anotace v angličtině:	<p>This bachelor thesis deals with current adaptation of children of foreigners in kindergartens. The main goal of the thesis is to create a week-long project that will facilitate the adaptation of preschool children to the Czech environment through games and experiential methods. For the project, I chose typical activities related to Czech traditions and culture.</p> <p>The bachelor thesis is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part deals with theory related to multicultural education in the Czech Republic and legislation associated with it. The practical part consists of the project mentioned before, its implementation and subsequent reflection.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Adaptation of children, multicultural education, children of foreigners, kindergarten, inclusion
Přílohy vázané v práci:	12
Rozsah práce:	71
Jazyk práce:	český

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2020/2021

Studijní program: Učitelství pro mateřské školy
Forma studia: Kombinovaná
Specializace/kombinace: Učitelství pro mateřské školy (UMŠ)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

Jméno a příjmení: Lenka UHLÁŘOVÁ
Osobní číslo: D19595
Adresa: Metylovice 265, Metylovice, 73949 Metylovice, Česká republika
Téma práce: Děti cizinců a jejich adaptace v mateřské škole
Téma práce anglicky: Children of foreigners and their adaptation in kindergarten
Vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Katedra primární pedagogiky

Zásady pro vypracování:

1. Studium literatury
2. Teoretická část: Multikulturní výchova v MŠ; děti s odlišným mateřským jazykem; MŠMT; inkluze.
3. Praktická část: Vytvoření projektu pro děti v MŠ, díky kterému nabydou nových poznatků, zkušeností a prožitků v oblasti multikulturní výchovy, prostřednictvím her, obrázkových, slovních a zážitkových metod a činností zaměřenými na pohyb, výtvarnou a hudební výchovu.

Seznam doporučené literatury:


Seznam literatury:

- ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. *Interkulturní psychologie: Vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2016. 312 s. ISBN 978-80-247-5414-7.
- HARDING, Edith a Philip RILEY. *Bilingvní rodina*. Praha: Portál, 2008. 223 s. ISBN 978-80-7367-358-1.
- LINHARTOVÁ, Tereza. *Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách*. Praha: META, o.p.s., 2018. 190 s. ISBN: 978-80-88171-18-8.
- MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, ed. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2010. 147 s. ISBN 978-80-7367-627-8.
- MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 128 s. ISBN 978-80-7357-678-3.

Internetové zdroje:

- Inkluzivní škola*. In: Inkluzivní škola [online]. [cit. 19. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/>.
- Společnost pro příležitosti mladých migrantů META, o.p.s.*, In: META, o.p.s. [online]. Copyright © 2020 META, o.p.s. [cit. 19. 12. 2020]. Dostupné z: <https://meta-ops.eu/>.


Rámcový vzdělávací program, In: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 19. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-od-1-1>.

Podpis studenta: 

Datum: 6. 1. 2021

Podpis vedoucího práce: 

Datum: 11. 1. 2021

Podpis vedoucího pracoviště: 

Datum: 26 -01- 2021

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Legislativa ve vzdělávání dětí cizinců.....	10
1.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	10
1.2 Novelizace RVP PV	12
1.3 Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro povinné předškolní vzdělávání.....	12
2 Multikulturní výchova v ČR	14
2.1 Multikulturní výchova v MŠ	14
2.2 Multikulturní výchova v RVP PV	15
3 Dítě s odlišným mateřským jazykem v MŠ	16
3.1 Potřeby dítěte	17
3.2 Inkluzivní vzdělávání	18
3.3 Příprava dítěte s OMJ na adaptaci v MŠ	18
3.3.1 Příprava prostoru a pomůcek.....	19
3.3.2 Opatření pro adaptaci dětí s OMJ.....	19
3.3.3 Spolupráce s rodiči	21
3.4 Začleňování dítěte s OMJ v MŠ	22
3.4.1 Adaptační plán.....	22
3.4.2 Komunikace s dítětem cizincem	23
3.4.3 Vhodné výukové metody, formy a zásady	24
3.4.4 Osobnost učitele	24
3.4.5 Spolupráce s organizacemi	25
PRAKTICKÁ ČÁST	26
4 Úvod do metodologie	26

5 Projekt „U nás doma“	27
5.1 Průběh jednotlivých dnů.....	29
5.1.1 Den první.....	29
5.1.2 Den druhý.....	31
5.1.3 Den třetí.....	33
5.1.4 Den čtvrtý.....	36
5.1.5 Den pátý.....	39
6 Realizace projektu „U nás doma“	42
7 Reflexe	43
ZÁVĚR.....	47
POUŽITÉ ZDROJE	49
SEZNAM PŘÍLOH.....	52

ÚVOD

Téma bakalářské práce „Děti cizinců a jejich adaptace v mateřské škole“ jsem si vybrala především z důvodu mého několikaletého působení na pozici zaměstnance v soukromé česko-anglické mateřské škole využívající prvky Montessori pedagogiky. K této problematice mám tedy velmi blízko. V současné době není nic ojedinělého setkávat se v předškolních zařízeních na děti jiných národností. Doba tomu vybízí víc než kdy jindy. Mateřská škola je místo, kde by každé dítě mělo být přijímáno takové jaké je, se všemi odlišnostmi, respektováno a individuálně rozvíjeno po všech jeho stránkách dle jeho možností a věku, nehledě na jeho národnost, původ, jazyk nebo barvu pleti. A není podstatné, zda dítě pochází čistě z česky mluvící rodiny nebo z té cizojazyčné či bilingvní. Úkolem pedagoga je vytvořit respektující a přátelské prostředí pro všechny. Proto samotná adaptace je složitý proces, který je nedílnou součástí nástupu do mateřské školy, a neměla by být podceňována. Dvojnásob to platí u dětí cizinců. Z vlastní zkušenosti vím, jak je důležité pro ně vytvořit vhodné adaptační podmínky a postupně je zasvětit do naší kultury. A naopak českým dětem představit posléze kulturu cizí.

Hlavním cílem bakalářské práce je vytvořit týdenní projekt zaměřený na adaptaci dětí cizinců předškolního věku v českém prostředí prostřednictvím různorodých her a zážitkové metody. Použité formy a metody zvolit tak, aby na sebe nejenom smysluplně navazovaly a střídaly se, ale především vedly k všestrannému rozvoji dětí. Pro základ projektu jsem zvolila činnosti, které se váží k českým tradicím. Hlavní aktivity odkazují českou kulturu.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, z nichž teoretická část se zaměřuje se na teorii spojenou s legislativou a multikulturní výchovou v České republice. Část praktickou tvoří týdenní projekt zvaný „U nás doma“. Je složený z hlavních a navazujících aktivit zaměřených na adaptaci dětí cizinců předškolního věku do českého prostředí. Dále následuje jeho realizace a reflexe.

TEORETICKÁ ČÁST

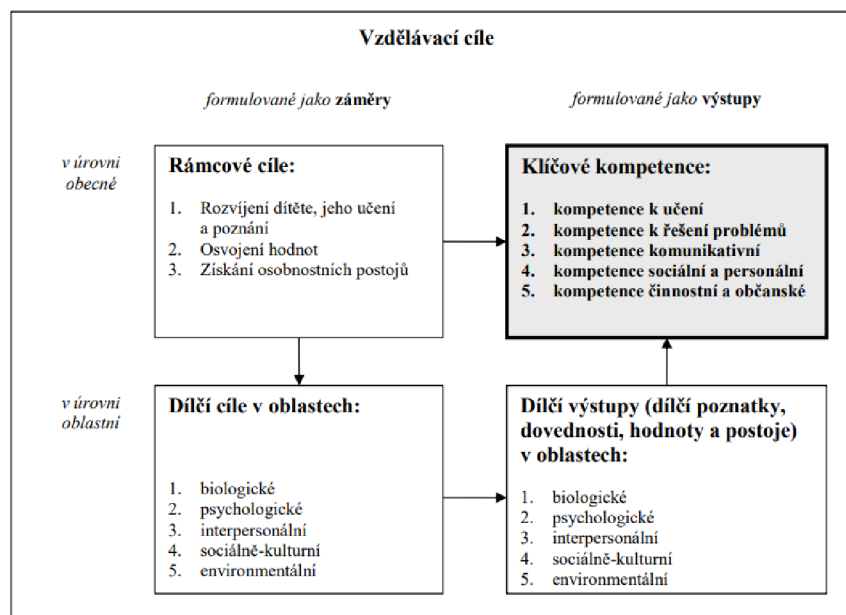
1 Legislativa ve vzdělávání dětí cizinců

1.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV), je otevřený kutikulární dokument předškolního vzdělávání, který slouží jako opora vzdělávání a výchovy dětí v mateřských školách, dále také v lesních mateřských školách a přípravných třídách základních škol. Stanovuje požadavky, podmínky, cíle, klíčové kompetence, vzdělávací obsah a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Na jeho základě předškolní zařízení vytvářejí a realizují vlastní ŠVP (Šmelová, 2018).

Hlavním úkolem předškolního vzdělávání podle RVP PV je podpora a doplnění rodinné výchovy s dostatkem vhodných podnětů vedoucích k aktivnímu rozvoji dítěte. Předškolní výchova by měla smysluplně a spolehlivě obohacovat denní náplň dítěte a zajišťovat mu péči na odborné úrovni. Dále usiluje o to, aby prožitý čas v mateřské škole byl pro dítě nejenom přínosem, ale především radostí. Předškolní instituce usnadňuje dítěti životní i vzdělávací etapu skrze všestranný rozvoj jeho osobnosti individuální formou (RVP PV, 2021).

Vymezené cíle RVP PV se dělí do čtyř kategorií: rámcové cíle, klíčové kompetence, dílčí cíle a dílčí výstupy. „*Obecné záměry vzdělávání jsou vyjádřeny pomocí rámcových cílů, výstupy pak v podobě klíčových kompetencí. Rámcové cíle se promítají do pěti vzdělávacích oblastí a získávají podobu cílů dílčích. Jejich průběžné naplňování směřuje k dosahování dílčích kompetencí, které jsou základem pro postupné budování kompetencí klíčových.*“ (RVP PV, 2021, s. 9)



Obrázek č. 1: Vzdělávací cíle RVP PV (MŠMT, 2021)

Vzdělávací obsah RVP PV je rozdělen do pěti vzdělávacích oblastí, které zároveň nesou konkrétní pojmenování: biologická („Dítě a jeho tělo“); psychologická („Dítě a jeho psychika“); interpersonální („Dítě a ten druhý“); sociálně-kulturní („Dítě a společnost“) a environmentální („Dítě a svět“) (RVP PV, 2021).

Tyto oblasti utváří propojený celek. Každá oblast stanovuje dílčí cíle (záměry), vzdělávací nabídku (učivo, jehož obsahem jsou činnosti praktického a intelektového rázu), očekávané výstupy (to, co jedinec na konci předškolního vzdělávání zná a umí na základě svých dovedností, schopností a postojů) a jistá rizika. Jednotlivé oblasti jsou propojeny, navazují na sebe a ovlivňují se navzájem. Aby došlo k dosažení očekávaných výstupů, je zapotřebí individuálního přístupu pedagoga k dítěti. Vzdělávací obsah RVP PV slouží pedagogickým pracovníkům jako opora pro tvorbu a realizaci vlastního ŠVP (Smolíková, 2005).

Kromě vzdělávacího obsahu vymezuje RVP PV také základní podmínky vzdělávání, které musejí být splněny, aby docházelo k poskytování kvalitní edukace. Těmi jsou věcné podmínky, životospráva, psychosociální podmínky, organizace, řízení MŠ, personální a pedagogické zajištění a spoluúčast rodičů (RVP PV, 2021).

1.2 Novelizace RVP PV

MŠMT vydala nová opatření RVP PV, která vešla v platnost od 1. září 2021. Týká se podkapitoly č. 8.4., která nese název „*Jazyková příprava dětí s nedostatečnou znalostí českého jazyka*“ (RVP PV, 2021, s. 37). ŠVP mateřských škol musí od stanoveného data korespondovat s novým RVP PV.

Dodatek v kurikulárním dokumentu RVP PV zdůrazňuje nutnou podporu učitelů mateřských škol dětem cizinců během osvojování českého jazyka. Poskytování jazykové podpory různými prostředky je zapotřebí už v předškolních institucích. Mateřská škola by měla poskytnout dostatečnou jazykovou přípravu a uzpůsobit tak didaktické postupy. Konkrétním podpůrným materiálem pro děti předškolního věku je tzv. Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro povinné předškolní vzdělávání. Pokud jsou v jedné mateřské škole aspoň 4 cizinci v posledním povinném roce předškolního vzdělávání, ředitel je povinen zřídit skupinu (popřípadě skupiny), ve které bude jazyková příprava probíhat zcela zdarma, a to v daných dvou či více bloků během týdne. Do této jazykové skupiny mohou být po zvážení zařazeny i jiné děti, jestliže to nenaruší kvalitu a průběh samotné přípravy.

Vhodná a dostatečná jazyková příprava v mateřských školách by měla zajistit dětem cizinců snadnější přesun na vyšší stupeň vzdělávacího systému (základní školy). Děti s odlišným mateřským jazykem mají po absolvování jazykové přípravy nabýt takových kompetencí v českém jazyce, aby byly schopné dosáhnout školních úspěchů (RVP PV, 2021).

1.3 Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro povinné předškolní vzdělávání

Podpůrný dokument je určen předškolním vzdělávacím institucím k individuální práci s dětmi, jejichž mateřským jazykem není čeština. Tento spis byl vydán Národním pedagogickým institutem České republiky. Kurikulum v úvodu poukazuje na řadu faktorů, které mají vliv na indikátory rozvíjející kompetence dítěte. Těmi jsou například rozsah jazykové přípravy, délka docházky do předškolní instituce, předpoklady samotného dítěte a jeho mateřský jazyk či rodinná podpora. Materiál také uvádí sedm zásad pro učitele, které mají být dodržovány při práci s dětmi cizinců. Pedagog „*hovoří pomalu a zřetelně, stojí čelem k dítěti; k hovoru využívá témata,*

kteřá jsou dítěti známá a blízká; užívá ustálené jednoduché instrukce a slovní spojení, instrukce sděluje posloupně po jedné; klade jednoduché otázky, dává dostatek času na odpověď; při použití jazykových prostředků současně napomáhá dítěti k porozumění využíváním neverbálních prostředků (gesta, mimika), pokud je to možné, řeč opírá o vizuální oporu (obrázky, předměty); srozumitelně a vstřícně seznamuje dítě s uspořádáním dne a nastavenými pravidly, používá k tomu dostupnou oporu včetně spolupráce s ostatními dětmi; seznamuje dítě se základy české kultury a společnosti, života v obci, a to v běžných situacích, které se dítěte a jeho života bezprostředně dotýkají“ (Národní pedagogický institut ČR, 2021, s. 3).

Obsah podpůrného materiálu k předškolnímu vzdělávání určuje deset tematických okruhů pro jazykovou přípravu (Seznamování; Třída; Mateřská škola; Rodina; Co rád/a dělám; Čas; Stravování; Lidské tělo a oblečení; Místo; kde žiju; Příroda). Každý tematický celek je vymezen těmito třemi okruhy: poslech a mluvení; sociokulturní kompetence; slovní zásoba a větné konstrukce. Děti s odlišným mateřským jazykem by měly před nástupem na vyšší stupeň vzdělávání zvládat dané kompetence na dostačující úrovni (úroveň č. 1). Tím je myšleno, že by měla stačit dětem cizincům v běžné třídě pouze podpora učitele.

Dokument obsahuje i metodické poznámky. V nich se nalézá odůvodnění pořadí stanovených témat a jejich možná přizpůsobování harmonogramu. Dále také vhodné způsoby práce dětí cizinců. Mezi ně řadí například činnosti individuální či v menších skupinách, práci s obrázky a piktogramy, rozvoj pasivní i aktivní slovní zásoby, rozvoj smyslového vnímání nebo různá rytmizační cvičení. Podpůrný spis mimo jiné odkazuje na podpůrné materiály vztahující se k problematice jazykové přípravy. Jedná se o publikace, metodiky pro učitele a internetové stránky (Národní pedagogický institut ČR, 2021).

2 Multikulturní výchova v ČR

Multikulturní výchova je edukační činnost zabývající se poznáváním rasově, nábožensky a jazykově odlišných etnik a národů, a jejich následným porozuměním. Hlavní cíl spočívá ve vzájemném respektu a spolupráci. Multikulturní výchova vychází z několika vědních disciplín. Jsou jimi etnologie, srovnávací sociologie, interkulturní psychologie, historie atd. (Průcha, 2011). Hladík zdůrazňuje pedagogiku, sociologii a kulturní antropologii, které podle něj stanovují směr vývoje edukace (Hladík, 2006). Zkoumání a propojení těchto vědních oborů zajistí komplexnější a adekvátní pohled na multikulturní výchovu. Vzdělávací proces se prakticky realizuje ve školním, politickém, kulturním či reklamním prostředí, dále v projektech zaměřených na osvětu, publikacích nebo národních a mezinárodních organizací (výměnné pobyty, podpora a rozvoj výuky cizích jazyků nebo mezinárodní spolupráci) (Průcha, 2011).

2.1 Multikulturní výchova v MŠ

Multikulturní výchova v mateřské škole má opodstatněný smysl. Vzdělávací proces se nemá dostávat jen do těch předškolních zařízení, které navštěvují pouze děti cizinců. Edukace je rozsáhlá, a tudíž je vhodná i pro čistě české prostředí. Multikulturní výchova by měla být tedy součástí běžné edukace každé mateřské školy. Vzdělávání vede k podpoře postojů, hodnot a chování v rámci jiných etnických a kulturních skupin; kladení důrazu na tradice; obohacení díky velké rozmanitosti a odlišnosti etnik, kultur, jazyků, náboženství apod.

Marie Marxtová ve svém odborném článku *Multikulturní výchova v mateřské škole* poznamenala, že „*je velice důležité začínat s multikulturní výchovou již v předškolním věku, protože děti kolem tří let nemají ještě předsudky, neuvědomují si své rozdíly. Teprve postupně si osvojují postoje, které získávají nápodobou starších dětí a dospělých. Vhodnou motivací, kladnými příklady, vytvářením přátelských a kamarádských vztahů mezi dětmi dochází k vytváření základů kladných postojů na celý život*“ (Marxtová, 2005). Jan Průcha podotýká, že není známo, kdy si děti přesně začínají utvářet předsudky, což je jakýsi předpojatý hodnotící postoj, který stojí pouze na subjektivním úsudku a je ve většině případů emočně laděný. Jisté je, že hlavním faktorem ke vzniku předsudků je sociokulturní prostředí, v němž dítě

vyrůstá a je jím ovlivňováno (Průcha, 2011). Proto je vhodné už v mateřské škole pracovat s touto problematikou, aby děti bez ohledu na původ nebyly zaujaté či dokonce nechovaly nenávisť k jiné etnické skupině.

2.2 Multikulturní výchova v RVP PV

V českém prostředí se multikulturní výchova v RVP PV dotýká všech pěti vzdělávacích oblastí, nejvíce znatelná je však v posledních třech okruzích. Hlavním cílem je rozvoj jedince a jeho osvojování daných dovedností, schopností, vědomostí, postojů a hodnot právě v oblasti multikulturní výchovy.

V první vzdělávací oblasti „Dítě a jeho tělo“ se klade důraz na celkový pohyb a zdraví jedince. Během adaptace je ideální využít této oblasti kvůli snadnému zapojení dítěte cizince bez značné slovní zásoby do různých hudebně-pohybových aktivit a smyslových her. Vzdělávací oblast vede mimo jiné k sebeobsluze a osvojování jednoduchých pracovních činností.

Vzdělávací oblast „Dítě a jeho psychika“ se zaměřuje zejména na rozvoj jazykových, řečových a myšlenkových dovedností a schopností. Dítě cizinec se seznamuje s českým jazykem. K porozumění je zapotřebí zjednodušení jazyka, opakování, názornost, komentování děje a dopomohou i komunikační karty.

Oblast „Dítě a ten druhý“ podporuje k utváření mezilidských vztahů. Děti mezi sebou spolupracují, snaží se vycházet, vzájemně se podporují, půjčují si hračky a pomůcky, dorozumívají se mezi sebou a hrají si (RVP PV, 2021).

Záměr sociálně-kulturního okruhu „Dítě a společnost“ spočívá v uvedení dítěte do společenství a osvojení si pravidel s ním spjatými. Dále přibližuje dětem svět umění a kultury. Pedagog u dítěte podporuje *„rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství (ke třídě, k rodině, k ostatním dětem) a vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané“* (RVP PV, 2021, s. 25). Očekává se, že dítě před nástupem do základní školy se bude zdvořile chovat, přistupovat k druhým lidem s úctou a respektem a bez jakýchkoliv předsudků.

Multikulturní výchova se také reflektuje v poslední vzdělávací oblasti nesoucí název „Dítě a svět“. Environmentální oblast se snaží dětem vytvořit povědomí o okolním světě na elementární úrovni. Poukazuje na sounáležitost a rozmanitý svět lidí a přírody (RVP PV, 2021).

3 Dítě s odlišným mateřským jazykem v MŠ

Mateřská škola je nepovinným vzdělávacím stupněm v České republice, až na poslední předškolní rok. I přesto tento institut navštěvují děti již od útlého věku. Žijeme v multikulturní společnosti, a tak je v současné době už poměrně běžnou záležitostí, že děti s odlišným mateřským jazykem navštěvují česká předškolní zařízení. Jak je to se vzděláváním dětí cizinců v českých mateřských školách?

Dítě s odlišným mateřským jazykem (déle jen OMJ) se také označuje jako dítě cizinec. Jan Průcha vymezuje pojem děti cizinců jakožto „*děti imigrantů, jejichž rodiče mluví jiným jazykem, než je jazyk hostitelské země; děti z rodin etnických menšin, jejichž jazyk je odlišný od jazyka většinové populace*“ (Průcha, 2011, s. 161). Děti cizinců mají v České republice stejná práva a povinnosti v oblasti vzdělávání jako děti českého původu, jeli-li splněna podmínka k oprávnění pobytu. Tyto děti pak mají bezplatný přístup ke vzdělání. Předškolní povinná docházka se vztahuje na všechny děti pobývající na území České republiky více než 90 dnů (§ 34a zákon č. 561/2004 Sb., 2024).

Podle školského zákona spadají děti s odlišným mateřským jazykem do kategorie dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. V rámci tohoto zařazení mohou čerpat různá podpůrná opatření (dále jen PO) v edukačním procesu. Jedná se například o individuální vzdělávací plán, speciální pomůcky, specifickou pedagogickou péči či pomoc asistenta pedagoga. Český vzdělávací systém disponuje s pětistupňovou škálou PO. První stupeň stanovuje a následně i realizuje dané předškolní zařízení. Na základě ŠVP PV pedagogický pracovník vypracuje plán pedagogické podpory (dále jen PLPP) vycházející z diagnostiky dítěte během vzdělávacího programu. PO prvního stupně slouží k podpoře dítěte, které má pouze mírné obtíže ve vzdělávání. Jde především o zajištění vhodných vzdělávacích metod a didaktických postupů, specifický přístup k samotnému dítěti a jistou úpravu denního harmonogramu. Druhý až pátý stupeň PO jsou stanovovány školským poradenským zařízením (dále jen ŠPZ) na základě doporučení mateřské školy a souhlasu rodičů dítěte. ŠPZ vyhotoví návrh, z něhož pedagogický pracovník vypracuje individuální plán (dále jen IVP), který je v průběhu celého školního roku upravován v rámci možností a potřeb dítěte. Tyto stupně nabízejí PO dětem v podobě výuky českého jazyka v určitém časovém rozmezí, učebnicové materiály, individuálně vzdělávací plán, speciálními pomůckami, služeb asistenta pedagoga apod. Poslední dva stupně

jsou zaměřené na jedince, které kromě neznalosti českého jazyka se potýkají i se zdravotními znevýhodněními. Situace se řeší například snížením počtu dětí ve třídě nebo přidělením dalšího pedagoga (Inkluzivní škola, 2023).

Kromě speciálních vzdělávacích potřeb, které podporují děti cizinců v rozvoji českého jazyka, je za určitých podmínek možnost tzv. jazykové přípravy. Na tu mají nárok pouze děti v posledním roce předškolního vzdělávání. Příprava má zajistit následný plynulý přechod na první stupeň základní školy. Ředitel mateřské školy zařídí výuku češtiny jako druhého jazyka. Ve skupině jazykové přípravy musí být alespoň 4 děti s odlišným mateřským jazykem, nejvýše však 8. Jestliže počet dětí cizinců ve skupině přesahuje, může se dle stanovených podmínek zřídit další jazyková skupina (Vyhláška č. 14/2005 Sb., 2024).

3.1 Potřeby dítěte

Uspokojování potřeb dítěte je považováno za nejdůležitější požadavek v péči o dítě. Naplňování jeho potřeb vede ke správnému rozvoji osobnosti, v opačném případě dochází k narušení vývoje jedince. Jelikož se mateřská škola podílí na výchově dítěte, musí respektovat a podporovat jeho přirozené potřeby. S tím souvisí individuální přístup k jedinci.

Je zcela nezbytné, aby dítě uspokojovalo své potřeby biologické i psychologické. Oblasti psychických potřeb se věnoval Zdeněk Matějček, který je členil do pěti kategorií. Základní potřebou je stimulace. Mateřská škola musí volit takové pomůcky a prostředky, aby uspokojila každého jedince s ohledem na jeho možnosti i věk. Ke každému dítěti se tudíž přistupuje individuálně. Jedinec by měl mít dostatek podmětů, avšak nesmí docházet k přehlcení informacemi. Dále je potřeba smysluplného světa. Děti potřebují pevný řád. Stanovený režim a pravidla v mateřské škole by měly být nejenom smysluplné, ale i logické a prospěšné pro dítě, neboť i to podporuje jeho učení. Životní jistoty jsou další z potřeb člověka. Naplňováním dochází k pocitu bezpečí a utváření prvotních citových vztahů k druhým lidem. Potřeba identity vede k sebeúctě a tvorbě vlastní osoby, vlastního já. Jedinec má být přijímán takový, jaký je, i se všemi svými nedostatky. Je nutné dítě respektovat, podporovat a poskytovat mu vhodný prostor pro svobodné myšlení a jednání. Potřeba otevřené budoucnosti je poslední z pěti lidských potřeb. Tato

potřeba směřuje k vytvoření reálné představy o životě a také jeho smyslu. Dítě může dosáhnout svých stanovených životních cílů (Matějček a Langmeier, 1986).

3.2 Inkluzivní vzdělávání

Inkluzivní vzdělávání je proces začleňování všech dětí do běžné edukace. Jedná se o vzdělávání všech dětí v jedné třídě bez ohledu na jejich speciální vzdělávací potřeby, nadprůměrné nadání, zdravotní znevýhodnění či odlišný mateřský jazyk. Inkluzivní škola se snaží o rovnocenný, empatický a individuální přístup k dětem. Každý jedinec má svou hodnotu a jeho odlišnost je vnímána jako obohacení. Pedagog s respektem rozvíjí osobnosti dětí dle jejich vlastních potřeb, možností a schopností (Mikšová a Macků, 2021).

Vytvoření vhodných podmínek a přátelské atmosféry vede ke snadnějšímu začlenění a následnému vzdělávání dětí. Obzvláště děti s OMJ to v novém cizojazyčném prostředí nemají vůbec jednoduché. Jazyková bariéra a kulturní odlišnosti často znemožňují zapojení jedince do procesu edukace. Právě skrze inkluzivní prostředí je možné zmírnit či předejít těmto problémům. Autorky Metodiky integrace dětí s OMJ v mateřské škole, Radana Mikšová a Petra Macků, tvrdí, že *„Na školu, která je inkluzivní, jsou ovšem kladeny vyšší nároky. Jedná se především o přizpůsobení prostředí, pomůcek, využívání asistentů či externích odborníků a péči o duševní zdraví všech žáků i učitelů. V České republice to předpokládá radikální změnu filozofie celého školství, což není momentálně otázka současnosti nebo nejbližší budoucnosti, ale běh na dlouhou trať. Jde hlavně o systémová opatření a změny v legislativě týkající se zejména samotného vzdělávání budoucích pedagogů“* (Mikšová a Macků, 2021, s. 5).

3.3 Příprava dítěte s OMJ na adaptaci v MŠ

Důležitý pojem, se kterým multikulturní výchova pracuje, se nazývá adaptace. Adaptace neboli přizpůsobení, je neoddelitelnou součástí nástupu do nového třídního kolektivu. Není samo o sobě jednoduchou záležitostí a u dětí předškolního věku s odlišným mateřským jazykem bývá ještě mnohdy daleko strastiplnější a delší než u dětí českých přicházejících do ryze českého prostředí. Proto je příhodné zaujmout jistá

opatření, aby začlenění dítěte proběhlo úspěšně. Těmto podmínkám se podrobněji věnuji v následujících řádcích.

3.3.1 Příprava prostoru a pomůcek

Prostory mateřské školy jsou uspořádány tak, aby vyhovovaly vzdělávacím činnostem. Prostory (vnitřní i vnější) a vybavení odpovídá antropologickým požadavkům a počtu dětí ve třídě, splňují hygienické a bezpečnostní normy. Adekvátně připravené pracovní prostředí před danou činností zaručí klidnou a přátelskou atmosféru plnou podnětů. K hračkám, didaktickým pomůckám a materiálům mají děti převážně snadný přístup, a vědí, kde je jejich místo (RVP PV, 2021).

3.3.2 Opatření pro adaptaci dětí s OMJ

Než nastoupí dítě cizince do mateřské školy, je důležité se zamyslet nad mnohými aspekty. Podle autorky knihy Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách, Terezy Linhartové, je potřeba brát na vědomí tato opatření.

V první řadě je zapotřebí vyhodnotit, do které konkrétní třídy bude jedinec zařazen. Začlenění dítě velmi ovlivní. Bere se v úvahu, jestli je v nějaké třídě už jiný cizinec; jaký je mateřský jazyk daného jedince; jak velká je jazyková bariéra; jak dlouho bude dítě s odlišným mateřským jazykem pobývat v českém prostředí apod. Praxe ukazuje, že děti v předškolních letech mnohem snadněji přijímají děti s odlišným mateřským jazykem do kolektivu. Jazyková bariéra není tak výrazná jak v pokročilejším věku. Navíc mladší děti nevnímají tolik odlišnosti.

Dále je vhodné dítěti cizinci (i jeho rodičům) předem ukázat prostředí mateřské školy, kterou bude navštěvovat. Jedinec si zmapuje nové prostředí a zahájí svou adaptaci. Je příhodné, aby dítě cizinec z počátku navštěvovalo mateřskou školu v kratším časovém intervalu, pokud to situace dovolí. A následně se délka pobytu postupně prodlužovala. Mateřská škola by měla také umožnit přítomnost rodičů těchto dětí, alespoň během prvních dnů. Dalším krokem je nabídnout a dohodnout se s rodiči na adaptačním plánu dítěte.

Dříve, než nový člen skupiny vstoupí do kolektivu, připraví pedagog třídní kolektiv na příchod nového jedince. Hovoří o různorodosti, odlišnosti, kultuře, jazyku,

konkrétní zemi odkud dítě cizinec pochází, vybízí k přátelskému a ohleduplnému jednání a respektu k druhým. Skrze informace a jistá opatřením se předchází nepříjemnostem a nedorozuměním, které by mohly nastat. Učitel tyto aktivity může zpestřit didaktickými pomůckami, obrázky, fotografiemi, videi, knížkami, hudebním doprovodem, praktickými činnostmi nebo zážitkovou metodou. Například osvědčenou hudební aktivitou jsou písně na stejném základě, které mají jak české, tak cizojazyčné znění. To může kolektiv snadno propojit. Písně nesou stejnou melodii, avšak jazyk je odlišný. Vzájemně děti zjistí, jak daná píseň zní v opačném jazyce.

Díky laskavému přístupu zajistíme dětem pocit bezpečí a jistoty. Děti jsou přijímány se všemi svými nedostatky a odlišnostmi. Různorodost a odlišnost jsou brány jako přirozená součást života. Pedagogové se snaží o rovnocennost a spravedlivé jednání. Zaměstnanci předškolního zařízení zcela respektují a naplňují individuální potřeby dětí dle jejich možností a věku. Základem je přiměřená a vstřícná komunikace, naslouchání.

Školní řád je všemi respektován a dodržován. Na některých pravidlech mateřské školy je možné se vzájemně domluvit. Třída si společně během edukačního procesu vytvoří pravidla a dbá na jejich dodržování. To vede k větší motivaci dětí a snadnější zapamatovatelnosti pravidel. Školní rituály jsou pevnými body v denním harmonogramu, které vedou děti k orientaci. Mění se nepatrně. Patří mezi ně například přivítání během komunitního kruhu, stolování, hygiena nebo přechodové aktivity (odchod do šatny, převlékání a obouvání, příprava na odpolední odpočinek apod.). Ranní přivítání může doprovázet například společná hymna, ve které se všichni navzájem vítají křestními jmény. Dítě cizinec má větší šanci si zapamatovat jména kamarádů. Časté opakování frází vede k pochopení a osvojení si nových slov. Je možné hymnu zpívat i v rodném jazyce dítěte cizince. Mimo jiné je patřičné novému členu skupiny nabídnout vlastní stolovací a pracovní místo ve třídě. Tímto dítě cizince ujistíme, že patří do kolektivu a počítá se s ním. Z počátku může být toto místo neměnné, záleží na domluvě.

Důležitou součástí adaptace je podpora nového exotického jedince, která musí být dlouhodobá. Do značné míry je možné, aby pedagog ovlivnil postoje a přístup třídy k dítěti cizinci. Ohleduplné jednání s novým členem přináší přátelskou atmosféru, ve které je dítě přijímáno. Pedagog jej motivuje, zapojuje do činností, je mu oporou. Zároveň vede děti ke vzájemné spolupráci, propojuje kolektiv

společnými tématy a hry, aby se navázala nová přátelství a poté došlo k jejich prohlubování.

Docílit úspěšné adaptace se může i za pomoci udělení třídní funkce novému dítěti, zдалipak o to sám stojí. Funkcí se myslí nějaká zodpovědnost. V mateřských školách jsou populární tzv. třídní služby vykonávající drobné úkony. Služba by měla tvořit alespoň dvojici, ať nový člen má šanci se v denním programu zorientovat a pozná chod třídy. Tato nenásilná forma spolupráce vede mimo jiné k začlenění do skupiny.

Z praxe je známo, že k začlenění do kolektivu může dopomoci také oblíbený předmět. Jedná se především o nějaký druh hračky, ke které má dítě kladný vztah. Po domluvě s pedagogem mohou děti donést svou oblíbenou hračku do mateřské školy a ukázat ji kamarádům. V případě, že dítě s odlišným mateřským jazykem částečně hovoří česky, může si procvičit prostřednictvím popisu hračky slovní zásobu (Linhartová, 2018).

K začlenění cizojazyčného jedince může dopomoci i funkce tzv. třídního patrona, kterým se stává jedno nebo více dětí z dané třídy. *„Pomáhají novému žákovi orientovat se ve škole a v českém prostředí vůbec. Pro učitele znamenají výrazné usnadnění práce, ať už při vyučování, nebo při pohybu nového žáka ve škole. Cizinci se tak snadněji učí jazyk, naše zvyklosti a postupně i učební látku“* (Průcha, 2011, s. 83).

Dále je možnost dítěti s odlišným mateřským jazykem přidělit asistenta pedagoga, který mu dopomáhá s procesem adaptace a vzdělávání se.

3.3.3 Spolupráce s rodiči

Mateřské školy si zakládají na spolupráci a komunikaci s rodiči. Ti se zároveň stávají partnery školy. Rodinná výchova se má podle RVP PV doplňovat se školní edukací a společně tak vytvářet vhodné podmínky pro rozvoj každého jedince. Vztah mezi rodiči a mateřskou školou je založen na důvěře, otevřenosti, respektu a ochotě spolupracovat (RVP PV, 2021).

Spolupráce s rodiči dětmi cizinců je mnohem náročnější. Nejenom, že jsou zde kulturní a náboženské odlišnosti nebo třeba jiný pohled na výchovu a vzdělávání, ale nejzásadnější problémem je jazyková bariéra. Je zapotřebí konkrétních opatření, aby komunikace mezi školou a rodičem nevázla. V nejlepším případě by bylo dobré

ovládat konkrétní jazyk cizojazyčné rodiny. Pokud to není možné, nabízí se možnost spolupráce s tlumočníky. Tuto službu nabízejí některé neziskové organizace a jsou zdarma. Dále je potřeba se dohodnout na několika zásadních bodech, aby začlenění nového dítěte do předškolního zařízení proběhlo úspěšně a následné vzdělávání bylo v souladu s kulturními odlišnostmi dané rodiny. Mateřská škola se domlouvá s rodiči na typu komunikace, která bude v průběhu školního roku přetrvávat (osobní schůzky, nástěnka, webové stránky, zápisník, e-mail apod.). Stanovení jasných pravidel usnadní vzájemnou komunikaci i edukační proces jejich dítěte. Komunikace musí být vstřícná, respektující. Pokud se preferují psané texty, musejí být stručné, strukturované, zjednodušené, aby nevznikaly nejasnosti. Od cizojazyčných rodičů se také očekává podpora jejich dětí v integraci. Tou může být například účast na školní události nebo propojení s ostatními rodiči (Linhartová, 2018). Dále může pedagog rodiče s odlišným mateřským jazykem odkázat na různé neziskové organizace, které pomáhají cizincům vytvořit vhodné zázemí v nové zemi a vzdělávat je.

3.4 Začleňování dítěte s OMJ v MŠ

3.4.1 Adaptační plán

Adaptační plán je dokument s konkrétním adaptačním postupem během prvních dnů v mateřské škole. Některé předškolní zařízení si tento adaptační plán vypracovávají samy. Je rozdělen do několika fází a zpravidla trvá zhruba tři týdny. Konkrétní postup adaptace vychází z konceptu Berlínského modelu, který apeluje na tzv. postupnou adaptaci do předškolních zařízení. Během prvních dnů v novém prostředí jsou s dětmi cizinců přítomni i jejich rodiče, kteří vyvolávají pocit bezpečí a jistoty. Současně se navazuje i citová vazba s pedagogy, kteří posléze budou tyto pocity u dětí naplňovat (Linhartová, 2018).

Internetový portál Inkluzivní škola.cz, je metodická podpora zprostředkovávaná neziskovou organizací META, o.p.s., která poskytuje poradenství migrantům žijícím v České republice. Na webových stránkách tohoto portálu se nachází již zmíněný Berlínský model postupné adaptace, podle něhož se mohou inspirovat k tvorbě adaptačních plánů mateřské školy. Ten stanovuje, že „*v prvních třech dnech přichází dítě do MŠ společně s rodiči a pouze na hodinu, čtvrtý den*

proběhne krátké odloučení od rodičů a samostatný pobyt ve třídě (asi 30 minut). Poté je zvolen kratší (6 dnů) či delší (2-3 týdny) adaptační proces“ (Baránková, 2023).

V českých školách postupná adaptace není zcela běžnou záležitostí. Z praxe je známo, že mnohá mateřská zařízení neumožňují společný pobyt s dítětem v prostorách školy během edukace. Dalším úskalím je často i vyčíženost rodičů. Z těchto důvodů se proto přechází rovnou k časově omezenému pobytu dítěte cizince v mateřské škole.

3.4.2 Komunikace s dítětem cizincem

Před nástupem dítěte cizince do mateřské školy se pedagog pečlivě připraví na jeho začlenění. Je vhodné, aby učitel alespoň částečně ovládal daný mateřský jazyk nově příchozího jedince. Dítě cizince nemusí být dostatečně vybaveno jazykovými a řečovými dovednostmi a schopnostmi. Proto je namístě využít v každodenním edukačním procesu komunikačních obrázkových karet. Tyto karty se dají buď vytvořit, nebo najít / zakoupit na internetu.

S dítětem cizincem hovoří učitel v krátkých a srozumitelných větách. Nepoužívá zdobněliny, nekomolí jazyk, užívá jednoduché a jasné výrazy. Pedagog se zaměřuje na stejné slovní obraty. Během popisu nebo instruktáže pedagog zapojuje názorné ukázky. Když pojmenovává předmět, ukáže na něj. Dítě s odlišným mateřským jazykem má tak větší šanci porozumět kontextu. Tempo řeči je pomalejší. Dbá se na správné frázování, intonaci vět, artikulaci a hlasitý projev. Učitel sleduje dítě, zda pochopilo zadání. Pokud je to nutné, sdělení opakuje. Dítě se může vždy na cokoli zeptat.

Součástí komunikace je tzv. komunikace neverbální. Jedná se o řeč celého těla, kterou zapojuje člověk během jazykového sdělení. Neverbální komunikace je velmi využitelná v dětském kolektivu, avšak pedagog se nejprve musí seznámit s kulturními odlišnostmi cizince. Gesta i mimika mohou mít jiné významy, než jak je známe my. Učitel by se měl zaměřit nejenom na postoj těla, oční či tělesný kontakt, ale třeba i na vzdálenost mezi komunikujícími lidmi (Linhartová, 2018).

V neposlední řadě by v mateřské škole měla probíhat podpora vzájemná komunikace mezi dětmi formou her, spolupráce, společnými činnostmi. Zapojování organizovaných aktivit ve dvojicích nebo skupinách přináší výhody nejenom v komunikační rovině.

3.4.3 Vhodné výukové metody, formy a zásady

Vzdělávací metody a formy jsou vybírány tak, aby na sebe navzájem navazovaly a adekvátně odpovídaly věku dětí konkrétní skupiny. Vhodné použití metod a jejich kombinace vede k úspěšné edukaci. Pedagog se snaží přizpůsobovat vzdělávání dětem na základě jejich potřeb, možností a věku. Veškerá vzdělávací nabídka je pro děti adekvátní, blízká, pochopitelná. Zbytečně děti nejsou přetěžovány a přehlčovány (Šmelová, 2018; RVP PV, 2021).

Z počátku pedagog volí takové aktivity, aby se do nich mohlo zapojit dítě i bez znalosti českého jazyka. Jedná se například o různé pohybové, výtvarné či hudebně orientované činnosti. V současné době mohou učitelé také využít dostatek různých materiálů a pomůcek pro usnadnění adaptace dětí cizinců v mateřské škole, které naleznou na internetu.

Tereza Linhartová ve své publikaci zohledňuje mimo jiné i zásady, které jsou potřeba dodržovat v průběhu denního režimu v rámci usnadnění vzdělávání dětí cizinců. Jedná se o střídání činností, komentování aktuálního dění, využívání názornosti, přizpůsobení jazykového projevu, ověřování porozumění, opakování, volba vhodného materiálu, využití konkrétního momentu (Linhartová, 2018).

3.4.4 Osobnost učitele

Pedagog je osoba, která je hlavním subjektem vzdělávání, jehož úkolem je předávat své poznatky, dovednosti a postoje svým žákům a studentům. Měl by oplývat určitými schopnostmi, vlastnostmi a dovednostmi (Průcha, 2002). Do učitelské profese se promítají psychické vlastnosti, temperament a nadání jedince. Pedagog by měl být v první řadě spravedlivý, respektující, empatický, laskavý, kultivovaný, klidný, kreativní, trpělivý a důsledný. Je vybaven komunikačními dovednostmi a schopnostmi. Má být morálním vzorem pro děti i okolí. Ke každému dítěti musí přistupovat individuálně, adekvátně jej hodnotit a pozitivně motivovat a podporovat v činnostech. S respektem a úctou vybízí děti ke vzájemné spolupráci, stmeluje kolektiv. Osobnost učitele si žádá jakousi určitou formu všestrannosti, jistého všeobecného rozhledu a neupadajícího pracovní nadšení. Sebevzdělávání a sebereflexe je zárukou pracovního i duševního růstu.

3.4.5 Spolupráce s organizacemi

Adaptace dětí cizinců není jednoduchou záležitostí a mnohdy opatření a podmínky, které byly popsány výše, nemusí být dostačující. Každý člověk je jedinečná osobnost sama o sobě. Pokud pedagogové potřebují poradit, nasměrovat, rozšířit své obzory, mohou se obrátit na různá poradenská pracoviště, která úzce pracují se školskými zařízeními a mají s problematikou dětí cizinců značné zkušenosti. Jedná se o pedagogicko-psychologické poradny, speciálně-pedagogická centra nebo nestátní neziskové organizace. A právě neziskové organizace sehrávají ve vzdělávání a podpoře cizinců zásadní roli. Mezi nejvyužívanější neziskovou organizací patří META, o. p. s., která kromě poskytování poradenství nabízí také výukové materiály, metodickou podporu zvanou „Inkluzivní škola“ či služby pro učitele (META, o.p.s., 2022). Podobných neziskových organizací a sdružení je v České republice mnoho. Díky jejich aktivitám a podpoře si nejenom cizinci usnadní život v novém prostředí, ale dostane se pomoci i ostatním, zejména pedagogům, kteří se o nově příchozí členy starají a vzdělávají je.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Úvod do metodologie

Pro praktickou část jsme si zvolili typ práce aplikační. Hlavním cílem je sestavit týdenní vzdělávací plán zvaný „U nás doma“, zaměřující se na interkulturní výchovu v české mateřské škole. Projekt se bude zabývat typickými českými činnostmi odkazující na místní tradice a kulturu a na rozvoj lidských hodnot. Je vytvořen se záměrem usnadnit adaptaci dětí cizinců v českém předškolním zařízení. Jeho součástí je i realizace a následná reflexe, která nám ukazuje, zda projekt splnil účel a je-li nutné jej upravit. Vzdělávací plán jsme realizovali v období ledna 2024 v česko-anglické heterogenní jednotřídní mateřské škole, kterou navštěvují děti cizinců.

5 Projekt „U nás doma“

Projekt „U nás doma“ je pětidenní vzdělávací plán činností spojený s objevováním a prohlubováním místních tradic. Jeho cílem je přiblížit dětem nejenom české prostředí, ve kterém žijí, ale i poukázat na lidské hodnoty. Projekt směřuje zejména k dětem cizinců předškolního věku. Veškeré aktivity jsou provázané s daným tématem a navzájem na sebe navazují. Probíhají prostřednictvím her, obrázkových, slovních či zážitkových metod a činností zaměřenými na pohyb, výtvarnou a hudební výchovu. Metody a organizační formy edukačního procesu jsou zvoleny tak, aby na sebe logicky navazovaly, pravidelně se střídaly a přinášely dětem nové poznatky, které je obohatí. Aktivity by děti měly vzdělávat, rozvíjet, učit je respektu, vést k tradicím, a především je bavit. Skrze ně si děti vytvoří povědomí o české kultuře a lidských hodnotách. Chceme poukázat také na různorodost a pestrost života. Bez vzájemného respektu bychom totiž nemohli žít v sounáležitosti, která je důležitá a nevyhnutelná pro společnost. Projekt se zaměřuje na vzájemnou spolupráci třídy. Důležitou součástí je také zpětná vazba, skrze niž utvoříme celkové hodnocení.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE:

Fyzická oblast: rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky; rozvoj fyzické a psychické zdatnosti; osvojení si věku přiměřených praktických dovedností; rozvoj a užívání smyslů.

Psychická oblast: rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění); rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu; rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření); přechod od konkrétně názorného myšlení k myšlení slovně-logickému; osvojení si elementárních poznatků o znakových systémech a jejich funkcích (čísla); osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní (dramatizace, hudba); vytváření pozitivního vztahu k intelektuálním činnostem a k učení, podpora a rozvoj zájmu o učení; rozvoj paměti a pozornosti; posilování přirozených poznávacích citů (zájem, radost z objevování apod.); rozvoj a kultivace estetického vnímání, cítění a prožívání; rozvoj, zpestřování a kultivace smyslového vnímání, rozvoj a kultivace představivosti a fantazie.

Sociální oblast: vytváření elementárního povědomí o přírodním i kulturním prostředí, o jejich rozmanitosti; rozvoj kooperativních dovedností; rozvoj estetického vkusu; rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních; vytváření elementárního povědomí o přírodním prostředí; vytváření prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu, přizpůsobivosti apod.); seznamování se světem kultury a umění.

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY ŠVP:

Fyzická oblast: zvládnout základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci; zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, drobnými nástroji, výtvarnými pomůckami a materiály; vnímat a rozlišovat pomocí smyslů; zvládat jednoduché pracovní úkony a sebeobsluhu, uplatňovat základní hygienické návyky; ovládat koordinaci ruky a oka; sladit pohyb s rytmem a hudbou; ovládat dechové svalstvo.

Psychická oblast: odpovídat na otázky, slovně reagovat; chápat základní a číselné matematické pojmy, elementární matematické souvislosti a podle potřeby je prakticky využívat (porovnávat, uspořádat a třídit soubory předmětů podle určitého pravidla, orientovat se v elementárním počtu, chápat číselnou řadu apod.); vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (výtvarných a dramatických) a ve slovních výpovědích k nim; záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost; porozumět slyšenému (zachytit hlavní myšlenku příběhu, sledovat děj a zopakovat jej); chápat prostorové pojmy, elementární časové pojmy, orientovat se v čase; sluchově rozlišovat slabiky a hlásky ve slově; postupovat podle pokynů a instrukcí; učit se nazpaměť krátké texty (písničky, zvládnout jednoduchou dramatickou úlohu apod.).

Sociální oblast: Vnímat, že svět přírody i lidí je různorodý a rozmanitý; přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým dítětem, navazovat a udržovat dětská přátelství; spolupracovat s ostatními; posilování prosociálního chování k druhým; respektovat potřeby jiného dítěte, dělit se s ním o pomůcky; zacházet šetrně s pomůckami a hračkami; seznamování se světem lidí, kultury a umění; vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se živou přírodou; rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách; vyjadřovat se pomocí hudebních a hudebně pohybových činností, zvládat základní hudební

dovednosti vokální i instrumentální; zachycovat a vyjadřovat své představy pomocí různých dovedností a technik (modelovat, tvořit z různých materiálů apod.).

VÝUKOVÉ METODY A ORGANIZAČNÍ FORMY:

V edukačním plánu jsou použity slovní metody (vyprávění, popis, vysvětlování, instruktáž, rozhovor, práce s knihou, dramatizace), dále názorně demonstrační metody (pozorování, předvádění, demonstrace) a metody praktické (návčivky ohybových a pracovních dovedností, napodobování, manipulování, experimentování, výtvarné činnosti).

Organizační formy frontální, individualizované, kooperativní a skupinové se během vzdělávacího plánu smysluplně střídají.

5.1 Průběh jednotlivých dnů

5.1.1 Den první

TÉMA: Houbaření

NÁZEV AKTIVITY: Na houby!

KONKRETIZACE OČEKÁVANÉHO VÝSTUPU:

Vědomost: Všechny děti napodobí pohyby podle vzoru učitelky (básnička)

Dovednost: Všechny děti roztřídí houby dle daného kritéria (barva, velikost, apod.)

Postoj: Všechny děti si vzájemně půjčují pomůcky, respektují se, poděkují, poprosí

DIDAKTICKÉ POMŮCKY:

Atlasy hub, knihy zaměřené na houby (naučné, pohádkové, obrázkové); obrázkové karty hub v laminovací fólii (hřib dubový, bedla vysoká, křemenáč březový, liška obecná, muchomůrka červená a choroš šupinatý); košík; nožik (tzv. rybička); gymnastické kruhy (podle počtu dětí; pozn. pro 18 dětí 6 kruhů – v každém budou 3 děti); nastříhané fáborkové proužky (červené, žluté a bílé).

METODICKÝ POSTUP:

MOTIVACE: Atlas hub

Utvoříme komunitní kruh, kde se ptáme dětí, zda někdy houbařily. Rozhovor na toto téma doplníme vhodnými otázkami, což nás dále nasměruje k atlasu hub,

který dětem představíme. Zde mohou děti vidět pestrost houbové říše. Různorodé hříby hrají všemi barvami i tvary. Děti mohou atlasem listovat. Během motivační činnosti klademe důraz především na houby, se kterými budeme dále pracovat. Dále dětem můžeme poskytnout i další materiály s touto tematikou v podobě naučné literatury pro děti, dětské encyklopedie, obrázkové či pohádkové knihy. Dětem nabízíme přehled o houbách jedlých, nejedlých a jedovatých. Tematickou rozmluvu necháváme volně plynout.

PRŮBĚH HLAVNÍ ČINNOSTI: „*Jedna houba, dvě houby*“

Zeptáme se třídy, co potřebujeme ke sběru hub (pletený košík a nožik tzv. rybička). Oba předměty ukážeme a umístíme je doprostřed třídy na koberec. Děti jsou vyslány za dveře. Mezitím po třídě umístíme velký počet obrázkových karet hub v laminovací fólii (viz příloha č. 1). Jsou zde zástupci jedovatých, nejedlých, ale hlavně jedlých hub (hřib dubový, bedla vysoká, křemenáč březový, liška obecná, muchomůrka červená a choroš šupinatý). Karty se mezi sebou liší nejenom konkrétními druhy, ale také velikostí hub (velké, střední, malé). Jakmile pustíme děti do třídy jejich úkolem je posbírat všechny hříby a dát je do košíku uprostřed místnosti. Houby rostou nejenom na zemi, a mohou být i ve vyšších polohách. Když jsou všechny houby posbírány, posadíme se okolo košíku. Vyzveme děti, aby houby rozřídily podle druhů. Ty si posléze pojmenujeme a připomeneme, která z těchto hub je jedovatá a nejí se. Všechny posbírané houby by měly děti znát z atlasu hub.

Poté zapojíme do aktivity elementární matematické dovednosti. Rozdělíme třídu do 4 skupin. Každá skupinka dostane kupku obrázkových karet. Úkolem je rozřídít houby podle velikosti (velké, střední, malé) a počtu (po pěti či deseti kartách; záleží na tom, jak staré děti jsou ve skupině). Mezi skupinkami chodíme a kontrolujeme jejich aktivitu. Děti, které zvládnou spočítat všechny hříby ve své skupince, podpoříme. Ostatních skupinám dopomůžeme. Pokud aktivita děti baví, můžeme pokračovat ještě jednoduchými počty do pěti. Názorně ukazujeme sčítání a odečítání.

NAVAZUJÍCÍ ČINNOST: Pohybová hra „*Smaženice*“

V komunitním kruhu si s dětmi povídáme o tom, jaká jídla se dají uvařit z hub: houbová polévka, houbová omáčka, kulajda, plněné hříby, houbové rizoto zvané kuba, smažené hříby (z klobouků hub) nebo smaženice. Navrhujeme dětem, jestli si společně

neuvažíme třeba takovou smaženici. Po kladné reakci třídy vysvětlíme dětem následující pravidla pohybové hry.

Hráče rozdělíme do třech skupin se stejným počtem hráčů. Každá skupina představuje jeden druh hub: křemenáče březové, lišky obecné, hříby dubové. Jednotlivé skupiny jsou od sebe odlišeny barevnými fáborky. Červená – křemenáči březoví, žlutá – lišky obecné, bílá – hříby dubové. Hráčům uvážeme kolem zápěstí přidělený barevný fáborek. Na koberci jsou rozloženy gymnastické kruhy dle počtu hráčů, které představují hrnce na vaření. V každém takovém hrnci může být pouze jeden hřib z daného druhu. Tudíž v každém hrnci budou tři houby (jedno dítě jako křemenáč, druhé jako liška a třetí jako hřib dubový). Jedině tak se může podařit chutná smaženice. Barevné fáborky dětem pomohou vždy zjistit, jestli v konkrétním hrnci nějaký druh chybí či přebývá. Každé kolo začíná tím, že se děti (houby) pohybují rychlou chůzí po třídě mezi hrnci. Jakmile řekneme slovo „smaženice“, vlezou si houby do libovolného hrnce, avšak dbají na pravidla hry. Pokud najdeme v hrnci více hub jednoho druhu nebo tam nějaká houba bude chybět, společnými silami chybu napravíme a až posléze odstartujeme další kolo hry.

KOMUNITNÍ KRUH:

Zahájíme závěrečný komunitní kruh. Zeptáme se dětí, o čem dnešní den byl, co nového se naučily, která aktivita se jim nejvíce líbila, a co pro ně bylo obtížné. Kolektiv pochválíme za to, co se mu dnes povedlo. Nakonec na zem rozložíme tři obličejky (radostný, neutrální a smutný). Děti podle sebe mají samy zhodnotit, jak moc se jim líbil tento den tím, že se postaví ke konkrétnímu obličejku. Dostáváme tak celkovou zpětnou vazbu.

5.1.2 Den druhý

TÉMA: Chalupaření

NÁZEV AKTIVITY: Děda řepu nasadil

KONKRETIZACE OČEKÁVANÉHO VÝSTUPU:

Vědomost: Starší děti seřadí dějovou linii příběhu „Malá pohádka o řepě“; mladší děti vyjmenují, kdo vystupoval v příběhu

Dovednost: Všechny děti přiměřeně svému věku se zájmem a s radostí pracují na didaktické činnosti, v komunitním kruhu sdělí a představí své prožitky a práci

Postoj: Všechny děti zhodnotí dramatické představení; všechny děti vzájemně komunikují slovem i gesty

DIDAKTICKÉ POMŮCKY:

Stůl s ubrusem; řepa (1 kus); zvoneček; loutkové postavičky k divadelnímu představení „*Malá pohádka o řepě*“: dědeček, babička, vnučka, pes, kočka, myš (dle fantazie – prstové loutky / figurky / plyšové hračky / loutky na špejli); básnička „*Dědek řepu zasadil*“ od Františka Hrubína; rekvizity (klobouk, šátek, čelenka s mašlí, zvířecí čepičky – pes, kočka a myš / vyrobené masky z papíru na gumičku); bílý tvrdý papír formátu A4 s předtištěnou / předkreslenou řepou (dle počtu dětí); barevný krepový papír nastříhaný na proužky (tmavě červený a fialový); zelená temperová barva; houbička; lepidla; hlína; pracovní ubrus na stůl; ubrousky / kuchyňské utěrky

METODICKÝ POSTUP:

MOTIVACE: Loutkové divadlo „*Dědek řepu zasadil*“

Připravíme si předem rekvizity a stůl s ubrusem na prstové loutkové představení. Ohlásíme začátek představení zvonečkem. Báseň „*Dědek řepu zasadil*“ od Františka Hrubína čteme v doprovodu loutek na prsty (viz příloha č. 2 a 3).

Po dramatizaci s dětmi utvoříme komunitní kruh, kde si „*Malou pohádku o řepě*“ společně rozebereme. K tomu dopomohou divadelní loutky. Nejprve si všechny postavy pojmenujeme, potom utvoříme dějovou posloupnost pohádky. Namotivujeme děti k hlavní aktivitě, kterou je samotné divadelní představení.

PRŮBĚH HLAVNÍ ČINNOSTI: Dramatizace „*Malá pohádka o řepě*“

Vybereme dobrovolníky, kteří se chtějí účastnit divadelního představení. Ostatní děti představují divadelní diváky. Pro zpestření dramatizace jsou použity rekvizity ve formě pokrývek hlavy (klobouk, šátek, čelenka s mašlí, zvířecí čepičky). Pokud mateřská škola není vybavena zvířecími čepičkami, lze je nahradit papírovými škraboškami s gumičkou. Rekvizity si herci vybírají sami. Apeluje na děti ohledně vzájemné slovní domluvy ve výběru rolí a půjčování kostýmů. My přebíráme roli vypravěče. S dopomocí herci odehrají krátký příběh o „*Malé pohádce o řepě*“. Text je vypravěčem improvizčně upraven tak, aby se děti mohly jednoduše zapojit

do dramatisace i mluveným slovem. Po odehrání představení se herci vystřídají. Aktivitu opakujeme, dokud je žádaná.

NAVAZUJÍCÍ ČINNOSTI: Výtvarná činnost „Řepa“

Dětem vytiskneme / předkreslíme řepu na bílém výkresovém papíře formátu A4 (viz příloha č. 4). K dotvoření řepy potřebují barevný krepový papír nastříhaný na proužky v barvě tmavě červené a fialové. Jejich cílem je vytvořit pomocí lepidla, krepového papíru, temperové zelené barvy a hlíny obraz řepy.

Dětem vysvětlíme postup pracovní činnosti i s následnou ukázkou. Na stole jsou připraveny všechny pomůcky ke tvorbě. Děti vedeme k samostatnosti. Nejprve vezmeme krepový papír a zmuchláme jej do kuličky. Poté ho nalepíme na bulvu řepy. Takto pokračujeme, dokud se bulva nezaplní. Barvy se mohou střídát, doplňovat či zcela dominovat jen jedna barva podle fantazie. Poté dotvoříme řepný chrást zelenou temperovou barvou. Houbičku nejprve namočíme do barvy, a tu si nanese na vlastní dlaň, kterou pak obtiskneme na papír tak, aby prsty směřovaly k hornímu okraji obrazu a dlaň byla v úrovni horní části řepné bulvy. Vytvořenou řepu ještě usadíme do zeminy. Lepidlo nanese do dolní části obrazu (výška je volitelná) a na něj opatrně nasypeme hlínu. Pečlivě se hlína musí přitisknout, aby na lepidle držela. Obrázek lehce oklepeme a dítě si ho podepíše, popřípadě mu k tomu dopomůžeme.

KOMUNITNÍ KRUH:

Zahájíme závěrečný komunitní kruh. Zeptáme se dětí, o čem dnešní den byl, co nového se naučily, která aktivita se jim nejvíce líbila, a co pro ně bylo obtížné. Kolektiv pochválíme za to, co se mu dnes povedlo. Nakonec na zem rozložíme tři obličej (radostný, neutrální a smutný). Děti podle sebe mají samy zhodnotit, jak moc se jim líbil tento den tím, že se postaví ke konkrétnímu obličej. Dostáváme tak celkovou zpětnou vazbu.

5.1.3 Den třetí

TÉMA: Včelaření

NÁZEV AKTIVITY: Pilná včelka

KONKRETIZACE OČEKÁVANÉHO VÝSTUPU:

Vědomost: Všechny děti se orientují v prostoru

Dovednost: Starší děti uspořádají dějovou posloupnost příběhu a vyhledají písmeno „V“ v textu; mladší děti řeknou, kdo vystupoval v pohádce a složí puzzle; všechny děti vytleskají slabiky a určí jejich počet

Postoj: Všechny děti znají pravidla chování a her, navzájem respektují, poděkují, poprosí

DIDAKTICKÉ POMŮCKY:

Hudební přehrávač / PC; kniha „*Pohádky skřítků Medovnička a Barvínka*“; obrázkové karty s dějem knihy „*Pohádky skřítků Medovnička a Barvínka*“; pracovní listy s textem příběhu; barevné fixy; včelí puzzle (počet dle skupin); písnička „*Na políčku v jetelíčku*“ v MP3; pěnové barevné podložky ve tvaru kytiček / barevné papíry ve tvaru kytiček; šátek; sklenice medu; plytký talíř a lžička

METODICKÝ POSTUP:

MOTIVACE: Hlasová rozcvička

Před četbou pohádkové knihy si vyzkoušíme různá hlasová cvičení, aby se každému lépe mluvilo. Společně se posadíme do kruhu na koberec. Děti plní pokyny a snaží se o naši nápodobu.

Artikulační cvičení:

- Pochutnávání si: Maminka upekla medový dort a ty si chceš na něm pochutnat. Otevři pusou a zakousni se do něj „*ham*“ a kousej, žvýkej a nakonec s chutí polkni. „*Mňam, mňam, mňam*“, to byla ale dobrota!

Dechová cvičení:

- Sosání: Představ si, že jsi čmelák, který sosá sosáčkem sladoučký med, aby se napapal. Našpul rty a nasávej vzduch krátkými přerušovanými dechy. Chutná sladce tak sladce.

Hlasová cvičení:

- Bzukot: Koukej, letí čmelák okolo „*bzzzz*“. Jak se tak divíš s otevřenou pusou, vletí ti přímo do ní. Lekneš se a zavřeš pusou. Čmelák v ní bzučí „*mmmm*“. A pak se nám dostane až do nosu „*mmm*“. Nakonec však najde cestu zpátky, otevřeš pusou „*áááá*“ a on vyletí ven.

PRŮBĚH HLAVNÍ ČINNOSTI: Práce s knihou „*Pohádky skřítků Medovnička a Barvínka*“

Třída se zaposlouchá do příběhu „Příprava na malování včelích úlů“ od autora Jana Lebedy, a poté společně odpovídá na otázky (viz přílohy č. 5 a 6).

Následně vybídne třídu, aby utvořila dějovou posloupnost pohádky. K tomu jim pomohou vyrobené obrázkové karty, které náleží danému příběhu (viz příloha č. 7). Děti karty časově seřadí a jednoduše převyprávějí pohádku svými slovy.

Posléze navazujeme řadou dílčích jazykových činností. Začneme vytleskáváním slabik daných slov (nejprve hromadně, pak jednotlivě), u nichž dále určíme jejich počet i počáteční písmeno (viz příloha č. 8a). Všechna zvolená slova mají návaznost na konkrétní pohádkový příběh.

Další úkol se zaměřuje na vytváření antonym a homonym. Dle možností a věku třídy volíme takovou terminologii, aby všichni pochopili, co se od nich žádá. Cílem tvorby antonym, slov protikladných, je vytvořit k danému slovu opačný význam. Příklady antonym opět souvisí s pohádkovým textem (viz příloha č. 8b). Posléze vytváříme homonyma, slova souzvučná. Jedná se o skupinu slov, která znějí stejně, ale mají odlišný význam (viz příloha č. 8c).

Další aktivita směřuje k tvorbě vhodných přídavných jmen (viz příloha 8d).

V následném kroku představíme dětem písmeno „V“ jako „včela“. Děti mají za úkol vymyslet jakékoliv slova s tímto počátečním písmenem. Poté rozdělíme děti do dvou skupin (předškoláci a mladší děti). Každý jedinec ve starší skupině dostane pracovní list s krátkým textem předčteného příběhu (viz příloha č. 8e). Úryvek textu můžeme zkrátit dle možností dětské skupiny. Jejich cílem je vyznačit v textu barevným fixem všechna písmena „V“. Po dokončení činnosti se zeptáme na přesný počet písmene „V“ v textu. Oproti tomu skupina mladších dětí bude skládat jednoduché puzzle s motivem včely. Skupinu necháme pracovat společně na daném úkolu, popřípadě ji můžeme ještě rozdělit do menších skupin dle počtu dětí. Pokud se tak stane, je nutné si připravit vícero puzzlí. Dětem necháme vybrat ze dvou variant puzzlí (viz příloha č. 9).

NAVAZUJÍCÍ ČINNOST: Pohybová hra „*Pilná včelka*“

Každé dítě si vezme jednu pěnovou podložku ve tvaru květiny / vystřiženou květinu z papíru a položí ji na zem. Pěnové podložky představují rozkvetlou louku. Hráči se stanou pilnými včelami poletující kolem květin za doprovodu hudby

(například dětské písně „Na políčku v jetelíčku“). Jakmile hudba přestane hrát, každá včelka si musí najít jednu kytičku, na kterou si sedne. Až děti pochopí princip hry, tak po každém kole odebereme jednu podložku. Včelka, která nejpozději dosedne na kytičku, vypadává ze hry a odlétá do úlu (sedne si na lavičku). Na konci hry zbude jedna včela, která opylila nejvíce kytiček.

Vítězné včeličce zavážeme oči šátkem. Ta si vychutná překvapivou výhru v podobě tekutého medu. Jakmile vítěz uhádne svou odměnu, můžou i ostatní hráči ochutnat, pokud netrpí alergií na tento produkt.

KOMUNITNÍ KRUH:

Zahájíme závěrečný komunitní kruh. Zeptáme se dětí, o čem dnešní den byl, co nového se naučily, která aktivita se jim nejvíce líbila, a co pro ně bylo obtížné. Kolektiv pochválíme za to, co se mu dnes povedlo. Nakonec na zem rozložíme tři obličej (radostný, neutrální a smutný). Děti podle sebe mají samy zhodnotit, jak moc se jim líbil tento den tím, že se postaví ke konkrétnímu obličej. Dostáváme tak celkovou zpětnou vazbu.

5.1.4 Den čtvrtý

TÉMA: Ta naše písnička

NÁZEV AKTIVITY: Pásla ovečky

KONKRETIZACE OČEKÁVANÉHO VÝSTUPU:

Vědomost: Všechny děti napodobí pohyby podle vzoru učitelky (hlasová rozcvička, tanec, vytleskávání rytmu)

Dovednost: Starší děti pojmenují alespoň dva hudební nástroje a dle svých možností vyřukají ozvučenými dřívky rytmus písničky s dopomocí učitelky

Postoj: Všechny děti se dělí o hudební nástroje, navzájem respektují, poděkují, poprosí

DIDAKTICKÉ POMŮCKY:

Hudební přehrávač / PC; text písně „Pásla ovečky“; MP3 hudbu dle svého výběru (pomalou, rychlou apod.), relaxační hudbu; deka; různé druhy hudebních nástrojů (např. perkusní hudební nástroje, orffovy hudební nástroje, popř. obrázkové kartičky s hudebními nástroji), ozvučená dřívka

METODICKÝ POSTUP:

MOTIVACE:

Uprostřed koberce leží dekou přikryté perkusní hudební nástroje. Jestliže mateřská škola není dostatečně vybavená, můžeme použít nebo vyrobit obrázkové karty hudebních nástrojů (viz příloha č. 10). Děti se posadí okolo deky. Zahájíme komunitní kruh, během kterého kolektiv navnadíme, co se může skrývat pod dekou. Třída hádá. Posléze napovíme, že tento den se ponese v hudebním duchu. Děti zjistí, že jsou pod dekou ukryté různé hudební nástroje. Pokaždé někoho požádáme, aby vytáhl zpoza deky jeden hudební nástroj. Společně si instrument představíme, pojmenujeme a ukážeme, jak se na něj hraje. Nezapomeneme ani na vhodné zacházení, aby nedošlo k poničení nástrojů. V průběhu činnosti opakujeme názvy hudebních nástrojů pro lepší zapamatování.

PRŮBĚH HLAVNÍ ČINNOSTI: Lidová píseň s pohybem „Pásla ovečky“

Dětem představíme českou lidovou píseň „Pásla ovečky“. Než se třída však pustí do zpěvu, provedeme společně krátkou hlasovou přípravu, aby se všem dobře zpívalo.

Hlasové cvičení:

- Jak dělá ovečka? V dálce vidíme stádo ovcí a slyšíme, jak si povídají: „*bee*“.

Artikulační cvičení:

- Vytleskávání: Vytleskáváme slabiky slov z textu písně „Pásla ovečky“ a děti je v rytmu opakují: ovečka, zelený, háj, černý, les, pasou se, houf.

Dechová cvičení:

- Počítání oveček: Lehneme si na zem a uvolníme se. Představme si, že je večer a snažíme se usnout. Bohužel se nám to nedaří. Pravidelně se nadechujeme a vydechujeme nosem, několikrát po sobě. Děti, které to zvládnou, mohou si zkusit u toho v duchu počítat ovečky. Na každý nádech musí napočítat dvě (tři) ovečky, stejně jako na výdech.

Po krátké hlasové přípravě se postavíme do kruhu a chytíme se za ruce. Začneme zpívat písničku „Pásla ovečky“ a předvádíme u toho tanec (viz příloha č. 11a). Děti napodobují naše taneční kreace. Píseň s pohybem si vyzkoušíme dvakrát.

Poté vybídne děti, aby se písničku pořádně naučily. Všichni se posadíme na koberec a každý si z košíku vezme dvě ozvučená dřevěná dřívka. Pokud mateřská

škola není vybavena dostatečným počtem ozvučených dřívěk, můžeme hrát na své tělo (bouchat do stehů, tleskat apod.). Začneme kolektivně zpívat a vyťukávat rytmus písničky (viz příloha č. 11b). Pro snadnější zapamatování rytmu můžeme zvolit obměnu této písně, která pro děti bude něčím zajímavá, např. zpívat ji potichu, nahlas, jako bečící stádo ovcí nebo si ji jen mroukat. Dále vyzveme děti, aby vyťukávaly pouze první doby této lidové písničky opět podle našeho vzoru (viz příloha č. 11c). V neposlední řadě si děti mohou vybrat libovolný hudební nástroj, který jim byl v úvodu představen. Všichni utvoříme třídní orchestr. Takto si děti zkusí hrát na různé hudební nástroje a zároveň si zdokonalí svůj zpěv i rytmické cvičení.

Jakmile děti poměrně dobře znají slova písně, propojí je znovu s taneční choreografií, kterou už znají. Aktivitu opakujeme dle libosti třídy.

NAVAZUJÍCÍ ČINNOST: Taneční hodina

Dětem pustíme z hudebního přehrávače / počítače písničky podle vlastního výběru. Písničky musí být různorodé (rychlé, pomalé, relaxační, vážná hudba apod.). Úkolem dětí je tancovat podle hudby. Všimáme si, kdo a jak reaguje na změny hudebních stylů.

Následně si zahrajeme pohybovou hru „sochy“. Všichni tančí na puštěnou hudbu z přehrávače. Jakmile hudbu přerušíme, nikdo se nesmí pohnout. Tuto aktivitu opakujeme několikrát. Pohybovou hru můžeme obměnit tím, že před každým dalším kolem dětem řekneme, jakým způsobem mají tančit, např. pomalu, rychle, pouze po špičkách nebo po patách, v páru, nebo jako konkrétní zvíře. Jakmile děti pochopí princip hry a jsou si sebou jisté, hru pozměníme. Koho uvidíme se pohnout po vypnutí hudby, vypadává ze hry a odchází si sednout na lavičku. Z hráče se stává divák, který fandí svým kamarádům. Konec hry nastává, až zůstane pouze jeden hráč.

KOMUNITNÍ KRUH:

Zahájíme závěrečný komunitní kruh. Zeptáme se dětí, o čem dnešní den byl, co nového se naučily, která aktivita se jim nejvíce líbila, a co pro ně bylo obtížné. Kolektiv pochválíme za to, co se mu dnes povedlo. Nakonec na zem rozložíme tři obličejové masky (radostný, neutrální a smutný). Děti podle sebe mají samy zhodnotit, jak moc se jim líbil tento den tím, že se postaví ke konkrétnímu obličejové masky. Dostáváme tak celkovou zpětnou vazbu.

5.1.5 Den pátý

TÉMA: Zlaté ručičky

NÁZEV AKTIVITY: Perníčkování

KONKRETIZACE OČEKÁVANÉHO VÝSTUPU:

Vědomost: Všechny děti si samy uklízí své pracovní místo

Dovednost: Starší děti hnětou, vykrajují a zdobí perníčky svépomocí; mladší děti tyto činnosti dělají s dopomocí pedagoga

Postoj: Všechny děti se dělí o pracovní pomůcky, respektují se; ohodnotí práci druhých

DIDAKTICKÉ POMŮCKY:

Suroviny k tvorbě perníkového těsta (mouka, sůl, perníkové koření, med, cukr, vejce); digitální kuchyňská váha (není nutná – je možné si suroviny předem odvážit); silikonová podložka na těsto; pracovní ubrus na stůl; válečky na těsto; pečící papír; plechy; příborové nože; vykrajovátka různých tvarů; trouba (výbava školní kuchyně); připravená poleva na perníčky (citrón + bílky); jednorázové zdobící sáčky / mikrotenové sáčky (+ nůžky); lžice, kuchyňská stěrka; kuchyňské utěrky

METODICKÝ POSTUP:

MOTIVACE: Pohybová hra „*Pečeme, pečeme*“

Zahájíme komunitní kruh. Povídáme si s dětmi o českých tradičních řemeslech. Společně si připomeneme, která řemesla známe, a jsou-li dnes některá z nich stále žádaná. Mezi taková patří i pekaři (popř. cukráři). Nabídneme dětem, že si společně můžeme přiblížit toto staré a vážené řemeslo.

Děti se postaví do kruhu tak, aby měly před sebou záda kamaráda. Záda představují pracovní plochu, na které budou děti péct. My jsme součástí kruhu a zadáváme postupně pokyny: „Nejprve očistíme pracovní desku“ (děti ometají / čistí rukama kamarádova záda). „Nasypeme mouku“ (dlaněmi jemně boucháme po zádech), „rozklepneme vejce“ (poťukání), „přidáme špetku soli a perníkové koření“ (jemné ťukání konečky prstů), „dáme lžici medu“ (jediným prstem dělám spirálu), a „hněteme těsto“ (masáž zad). „Necháme těsto odležet v lednici“ (ruce přehodíme přes ramena kamaráda). „Těsto pak znova hněteme“ (masáž zad), „a vyválíme“ (zaťatými pěsti jezdíme po zádech nahoru a dolů). „A nakonec dáme těsto do rozpálené trouby“ (oběma rukama jemně pláceme kamaráda před sebou).

Aktivitu můžeme zkoušet vícekrát, děti se pouze otočí do protisměru. Hru opakujeme podle zájmu třídy.

PRŮBĚH HLAVNÍ ČINNOSTI: Pečení perníčků

Přiblížíme dětem hlavní aktivitu, ke které neodmyslitelně patří základy hygieny. Vyzveme celou třídu k důkladnému umytí rukou, neboť budeme pracovat s potravinami.

Třídě představíme jednotlivé suroviny k pečení perníčků. Ty můžeme mít buď už navážené, anebo použijeme kuchyňkou digitální váhu a přihlížející děti dopomohou s přípravou. Jednoduše a stručně popíšeme pracovní postup. Instruktaž je doprovázená názornou ukázkou. Během instruktáže si společně pojmenováváme také pracovní náčiní, které budeme používat. Nakonec zopakujeme pracovní postup a ujistíme se, že děti všemu rozumí.

Smícháme všechny suroviny. Jednotlivě vyzýváme děti, aby nám asistovaly během přípravy. Jakmile vytvoříme perníkové těsto, zabalíme jej do mikrotenového sáčku a odložíme se do lednice. Dětem vysvětlíme, že těsto se musí nechat nějaký čas odležet. Třída na „odpočaté“ těsto čekat nemusí, protože máme již předpřipravené odleželé perníkové těsto, a to dokonce z větší dávky, aby se mohli všichni aktivně podílet na této činnosti.

Každý jedinec sedí na svém pracovním místě u stolu. Do rukou dostane kus těsta, které musí nejprve zpracovat, aby se dalo snadno rozválet. Společně s dětmi těsto hněteme, posléze podsypáváme moukou a rozválíme jej. Starší děti vedeme k samostatnosti, mladším dětem dopomůžeme, jestliže si to situace žádá. Na řadu přichází vykrajování, podebrání perníčků příborovým nožem a přenesení na plech vyloženým pečicím papírem. Není podstatné, jak perníčky vypadají, důležitý je správný pracovní postup, a především prožitek s dobře odvedené práce.

Perníčky následně upečeme v troubě. Jakmile dítě ukončí svou aktivitu, uklidí si vlastní pracovní místo, vykoná řádně hygienu a může se jít podílet na volné hře, než dokončí práci druzí a připraví se pracovní prostředí na zdobení perníčků.

Upečené a vychladnuté perníčky rozdáme mezi děti. Ty je za pomoci jednorázových zdobících sáčků / mikrotenových sáčků s ustřiženou špičkou zdobí podle své fantazie. Polevu necháme zaschnout. Po dokončené činnosti si každý uklidí své pracovní místo a znova si umyje ruce.

NAVAZUJÍCÍ ČINNOST: Básnička s pohybem „*Jedna Káča, dvě Káče*“ (viz příloha č. 12)

KOMUNITNÍ KRUH:

Zahájíme závěrečný komunitní kruh. Zeptáme se dětí, o čem dnešní den byl, co nového se naučily, která aktivita se jim nejvíce líbila, a co pro ně bylo obtížné. Kolektiv pochválíme za to, co se mu dnes povedlo. Nakonec na zem rozložíme tři obličej (radostný, neutrální a smutný). Děti podle sebe mají samy zhodnotit, jak moc se jim líbil tento den tím, že se postaví ke konkrétnímu obličej. Dostáváme tak celkovou zpětnou vazbu.

6 Realizace projektu „U nás doma“

Projekt jsme situovali do hlavní části denního vzdělávacího harmonogramu. Realizace projektu proběhla v česko-anglické mateřské škole, jejíž třída je heterogenní. Navštěvují ji děti ve věku od 3 do 6 let a je zde i několik dětí z bilingvních či cizojazyčných rodin.

První den vzdělávacího plánu se nesl v duchu houbaření. Tato aktivita je v naší krajině velmi oblíbenou napříč generacemi. Činnosti byly zaměřené na rozvoj matematické pregramotnosti, pohybových dovedností a sociálních postojů. Houby lze obrazně přirovnat k lidem díky své různorodosti. Věnujme více pozornosti k odlišnostem a přetvořme je v přednosti. Den druhý patřil chalupaření, které je dodnes milovanou činností nejenom obyvatel měst. Lidé se vrací k tradičnímu způsobu života a na svých chalupách se zahrádkami se věnují zejména pěstování plodin. Prostřednictvím pohádkového příběhu a následné dramatizace zjišťujeme, že typickou českou plodinou je řepa, a také že spolupráce lidí spojuje a vede k řešení problémů. Následující třetí den byl zaměřen na dlouhověké české řemeslo zvané včelaření. Včelstvo je dokonalou ukázkou pospolitosti a pracovitosti. Každý člen úlu v něm hraje významnou roli a společně tvoří silný celek. Stejně jako my lidé na zemi. Skrze práci s knihou a rozvojem jazykových a pohybových dovedností jsme pochopili, jak je pospolitost a soulad s přírodou důležitý a nevyhnutelný pro život na zemi. Čtvrtý den byl ve znamení lidové písně a tance. Umění propojuje lidi po celém světě. A nemusejí mluvit ani stejným jazykem. My jsme okusili českou lidovou tvorbu. Medové perníčky provoněly prostory mateřské školy poslední den projektu. Vyzkoušeli jsme si upéct a ozdobit vlastní perníčky. Pracovní činnost procvičila jemnou motoriku a pracovní postup přinesl hlavně radost z tvorby v podobě sladkého výrobku.

Důvodem zvolení jednotlivých denních témat bylo jejich propojení s českým prostředím. Vybrané aktivity reflektují přiměřeným způsobem místní tradice a kulturu, tudíž jsou vhodné pro adaptaci dětí cizinců v českých mateřských školách. Konkrétní denní témata odkazují na lidské hodnoty. Jinakost, respekt, spolupráce, pospolitost, pracovitost, sounáležitost s přírodou, umění, tvorba. To lidi (v určité míře) spojuje bez ohledu na národnost, barvu pleti, náboženské vyznání, jazyk nebo postavení. A to také spojuje i tento projekt „U nás doma“.

7 Reflexe

Edukační plán „U nás doma“ byl vytvořen především pro děti cizinců, avšak na své si přišly i české děti. Informace, aktivity a prožitky byly vázané na místní tradice a kulturu. Děti si osvojily dané dovednosti, schopnosti a postoje určené k všestrannému rozvoji osobnosti. U veškerých činností docházelo k vzájemnému kontaktu, spolupráci, a tudíž i ke stmelení skupiny. Díky jeho univerzálnosti jej můžeme využít v jakýchkoliv mateřských školách v České republice. Je vhodné si harmonogram vytisknout a použít ho během edukace, neboť nám připomíná jednotlivé kroky.

TÉMA: Houbaření

REFLEXE:

Téma houbaření děti nadchlo. Do programu se zapojila celá třída. Listování v atlase hub motivovalo děti k dalším aktivitám. Co nás zaskočilo, byla neznalost hub. Drtivá většina třídy pozná pouze muchomůrku červenou, málokdo už jiné druhy. Pokud to roční období dovolí, bylo by ideální donést i skutečné nasbírané houby. Děti by je mohly zkoumat hmatem, čichem, zrakem a posléze i chutí, jestli jsou vyhovující podmínky. Sběr houbových karet byl přiměřeně dlouhý. Práce ve skupinách byla efektivní. Děti rozdělily houby dle kategorií bez větších problémů. Počty nečinily problém. Téměř všechny děti uměly napočítat do 10. Některé byly schopny sečíst i celkový počet hub, který byl skupině přidělen. Největší úspěch sklídila pohybová hra „Smaženice“. Jednoduchá pravidla a zábavná forma se osvědčily. Díky barevným praporkům jednoduše vyhodnotily, zda udělaly chybu.

Děti všechny aktivity hodnotily velmi kladně, i své působení v nich. Došlo k prohloubení kooperativních dovedností. Přirovnání hub k lidem děti pobavilo a poučilo zároveň. Pochopily, že každý z nás je odlišný, a to utváří naši originalitu. A i když můžeme vypadat velmi podobně, tak každý se chová jinak.

TÉMA: Chalupaření

REFLEXE:

Divadelní představení, které mělo funkci motivace, se dětem líbilo ze všeho nejvíce. Tuto část programu hodnotím kladně, i přesto, že někteří narušovali představení svým jednáním. Beru však v úvahu jejich ojedinělý kontakt s divadelní

etiketou, povahové rysy či poruchy chování. Děti (i mladšího věku) si zapamatovaly postavy vystupující v pohádce i jejich pořadí. Díky vhodně zvolené motivace a rekvizit měla úspěch i následující dramatizace, ve které děti samy účinkovaly. Docházelo k několika reprízám, aby si děti mohly role prostřídat. Myslím si, že pro tuto činnost jsem zvolila opravdu příhodnou pohádku, protože v ní vystupuje šest postav, a tudíž si v ní zahraje více dětí najednou. Důležitým faktorem zde byla spolupráce, kterou děti zvládly na výbornou. Do této konkrétní aktivity se nezapojily tři děti a raději zůstaly v roli diváka. Jednalo se o děti českého původu se sklonem k introvertní povaze. Výtvarná činnost vyžadovala trpělivost. To některým jedincům činilo problém. Mladším dětem byla potřeba dopomoci s lepením.

TÉMA: Včelaření

REFLEXE:

Motivační hra v podobě hlasové rozcvičky třídu zaujala. Bylo by vhodné přidat více příkladů a delší časový úsek na tuto hru, protože spousta dětí trpí nějakou řečovou vadou. Naučná knižní pohádka „Příprava na malování včelích úlů“ je ilustrovaná, takže doprovodné obrázkové karty, které použijeme na dějovou posloupnost, lze vyrobit okopírováním těchto ilustrací a jejich následnou laminací. K mému údivu si třída vedla dobře ve vytleskávání slabik. Kladené otázky byly jednoduché, děti na všechny odpověděly. Určování počátečních písmen ve slově jim nečinilo téměř žádné problémy. Děti mladšího věku potřebovaly více času a opakování, aby písmena určily správně. Vytváření přídavných jmen proběhlo v pořádku, oproti utváření antonym a homonym. Přijít na vhodné protiklady nebylo lehké, natož najít slova stejně znějící, avšak s odlišným významem. Bylo by zapotřebí se více na tuto jazykovou oblast zaměřit. Na základě této zkušenosti je vhodné k této sekci vytvořit například edukační kartičky, aby děti snadněji pochopily, jaký je jejich úkol. Skrze vizualizaci by došlo k rychlejšímu a efektivnějšímu procesu spojování kartiček (vytváření antonym a homonym). V poslední části jazykových a řečových aktivit děti vymýšlely slova s počátečním písmenem „V“. Na tuhle snadnou činnost jsme navázali rozdělením třídy dle věku. Starší děti pokračovaly v tomto duchu – vyhledávaly a vyznačovaly v připraveném textu písmeno „V“. Mladší děti se věnovaly stavěním puzzlí. Aktivita ve skupinách plně odpovídala věku dětí. Pohybová hra „Pilná včelka“ se stala nejúspěšnější hrou týdne. Díky její jednoduchosti a atraktivitě ji děti hrály několikrát. Jazykové dovednosti pro děti cizinců v konkrétní mateřské škole byly adekvátní,

neboť už znají poměrně dobře český jazyk. Pokud ve třídě máme děti s velkou jazykovou bariérou, můžeme činnost po stavit zejména na rytmiizaci a určování slabik.

Proces výroby medu je dech beroucí a málokteré dítě ví, jak med vlastně vzniká. Většina z nich si myslí, že včely med nosí rovnou z květin. Během edukace děti nejenom pochopily, jak med získáváme, ale proč se říká „být pilný jako včela“. Pracovitost včelstva je neúnavná a šlechetná. Život včel je vskutku inspirativní. Dovolila jsem si ke včelstvu přirovnat i nás lidi. Fungujeme totiž také ve vzájemné pospolitosti, máme rád a práce je nedílnou součástí našeho života. A je jedno, odkud pocházíme. Důležitý je vzájemný respekt a soulad s přírodou. Jsme takové lidské včelstvo a země je náš úl.

TÉMA: Ta naše písnička

REFLEXE:

Hudební program byl pro třídu pozitivním zážitkem. Dobře zvolená motivační činnost vedla děti k silnému zaujetí. Nejspíš za to může málo probádané hudební téma. Neznalost hudebních nástrojů byla poměrně velká, avšak díky tomu děti udržely pozornost. Již osvědčená hlasová příprava před zpěvem nezklamala ani tentokrát. Vhodný výběr lidové písně propojenou s jednoduchou choreografií spolehlivě rozvíjel děti po pohybové i jazykové stránce. Krátký text a nápadité hudební obměny s ozvučenými dřívky vedly ke snadnému zapamatování. Děti projevíly nadšení, když si mohly vyzkoušet různé hudební nástroje. Hra „Sochy“ se několikrát opakovala.

Denní program byl dětmi zhodnocen jako vynikající. Zapojení smyslů (hmat, sluch) skupinu podpořilo k aktivitám. Umění, kam řadíme také lidovou kulturu, spojuje, pomáhá, vyjadřuje emoce, kultivuje, překonává jazykovou bariéru, sdílí radost. Hudba propojuje lidi napříč všemi generacemi, ať už žijí kdekoliv.

TÉMA: Zlaté ručičky

REFLEXE:

Motivační aktivita „Pečeme, pečeme“ měla největší ohlas. Už jen představa, že kamarád stojící před námi je těsto, které musíme rozválet, děti rozesmálo. Navazující hlavní činnost v podobě přípravy na pečení perníčků a následné vykrajování, pečení a zdobení, byla náročnější na realizaci. Pokud je perfektně přichystané prostředí a dostatečný počet kolegyň, tak vzdělávací program bude fungovat. Díky výpomoci kolegyň šla organizace dobře. Jedna pomáhala s vykrajováním a dohlížela pak na děti

v koupelně při konání hygieny, druhá pomohla s pečením. Dále je dobré perníčky uspořádat na pečící papír do řad a každou z nich nadepsat jménem dítěte. Tak zaručíme, aby si každé dítě po upečení ozdobilo skutečně svůj perníček. Pokud nám vykrajování a pečení perníčků zabere moc času, zdobení si můžeme nechat do odpoledního programu. Básnička s pohybem, „Jedna Káča, dvě Káče“, se stala příjemným zakončením programu.

Hodnocení třídy bylo poměrně pozitivní. Některé děti dokonce poprvé pekly perníčky. Své výrobky hodnotily adekvátně, občas negativně. Přisuzujeme to zvolené metodě zdobení pytlíkem, která vyžaduje určitou zručnost a zkušenost. Alternativou můžou být potravinářské fixy, které jsou ale dražší. Rukodělná tvorba přináší lidem produkt, radost, ocenění, uznání. Každý výrobek je originál, stejně jako člověk samotný. Práce lidi propojuje po celém světě. Všechny druhy práce jsou potřebné a mají svou cenu, nejenom ty rukodělné.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zaměřuje na děti cizinců a jejich adaptační proces v českém předškolním zařízení. Práce se dělí na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se věnuje poznatkům vztahující se k této oblasti. V části praktické nalezneme edukační projekt, jeho realizaci a zhodnocení. Hlavním cílem bylo vytvořit týdenní vzdělávací plán opírající se o české tradiční činnosti, který jsme přiblížili (především) dětem cizinců, a následně jej zrealizovali a zhodnotili. Prostřednictvím vhodných her a zážitkové metody se snažíme dětem cizího původu usnadnit jejich adaptaci v české mateřské škole. Aktivity se vztahovaly k činnostem odkazující na české tradice a kulturu, a docházelo u nich mimo jiné k osvojování lidských hodnot.

Projekt je tvořen smysluplným obsahem. Veškeré informace a dovednosti byly přiměřené věku dětí a jejich schopnostem. Aktivity vedly k zájmu a podporovaly všestranný rozvoj osobnosti. Bylo přihlíženo k individuálnímu přístupu a panoval zde vzájemný respekt. Děti měly možnost výběru. Pokud danou činnost dělat nechtěly nebo nemohly, směly si vybrat jinou aktivitu, avšak zůstaly součástí programu. Možnost volby totiž vedl k větší motivaci. Dostatek času a vlastní tempo směřovalo k lepším výkonům jedinců. Mnoho her bylo založeno na spolupráci, kterou se děti v mateřské škole teprve učí. Ideálním byly proto praktické činnosti, v nichž si navzájem pomáhaly. To přirozeně vedlo k osvojování lidských hodnot. Vhodně připravené prostředí bylo nedílnou součástí celého projektu. Posledním důležitým bodem se stala zpětná vazba hodnotící dané aktivity z pozice třídy i pedagoga. Prostřednictvím ní se ukázalo, že činnosti byly přínosné, rozvojové, zábavné a měly funkci edukační. Některé motivační hry se mohly časově prodloužit díky jejich atraktivitě. Ještě je nutné se pozastavit u tvorby homonym a antonym. Jestliže jsou ve skupině bystřejší děti, nebude s touto aktivitou problém. Pro mladší děti by bylo vhodné vytvořit například obrázkové kartičky, které napomohou ke snadnějšímu utváření slov. I přes tyto drobná zaváhání není zapotřebí projekt jakkoliv měnit. Hodnocení pedagoga vůči dětem proběhlo adekvátně a srozumitelně. V případě potřeby vždy byla nabídnuta pomoc a podpora. Sebereflexe pedagoga vedla k uvědomění a posouzení vlastních pracovních výsledků.

Co mě vlastně vedlo k vytvoření tohoto projektu? Především má několikaletá zkušenost s dětmi cizinců v soukromé mateřské škole. Jsem si vědoma toho, jak proces adaptace je zdlouhavý a složitý. A u dětí s odlišným mateřským jazykem

v neznámém prostředí o to víc. Chtěla jsem vytvořit univerzální pedagogickou přípravu, která by těmto dětem usnadnila nástup do nové mateřské školy a měla edukační charakter. Ve většině případů se českým dětem přibližuje kultura příchozího dítěte jiné národnosti. Já se vydala cestou opačnou, protože si myslím, že je přínosnější pro dítě cizince, aby se nejprve seznámilo s novým prostředím a cítilo se dobře. Skrze hry naváže kontakt s ostatními dětmi ve třídě a není na něj upřená pozornost. Jeho přijetí a přizpůsobování probíhá nenásilnou formou. Jsem toho názoru, že si rychleji a snadněji osvojí i dané dovednosti a postoje. Jakmile bude dítě s odlišným mateřským jazykem více znát prostředí a kamarády, můžeme přiblížit i jeho vlastní kulturu a tradice celé třídy. Dítě se bude cítit jistější a mohl by opadnout předpokládaný stud. Proto si myslím, že vzdělávací plán splnil svůj účel v usnadnění adaptačního procesu u dětí cizinců.

Závěrem bych se zmínila o důležitosti multikulturní výchovy v českých mateřských školách. Edukace v této oblasti by měla být nedílnou součástí předškolního vzdělávání, protože nejenom pomáhá se začleňováním dětí cizinců do těchto zařízení, ale díky ní děti získají především povědomí o světě kolem nás a o jeho různorodosti a pestrosti. Učí se vzájemnému respektu, lidským hodnotám, osvojují si postoje, nabývají pocitu sounáležitosti. Poznávají odlišnou kulturu, tradice, prostředí i jazyk. Dále pak tyto informace a dovednosti rozvíjejí a prohlubují na vyšším stupni vzdělávacího systému. Podpora multikulturní výchovy v mateřských školách má opodstatněný význam.

POUŽITÉ ZDROJE

Legislativa:

ČESKO. Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění účinném ode dne 1. 1. 2024. Online. In: *Zákony pro lidi*. Praha: rok 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>. [cit. 2024-1-15].

ČESKO. Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění účinném od 1. 1. 2024. Online. In: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: rok 2013–2024. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlasky-ke-skolskemu-zakonu>. [cit. 2024-1-14].

Literatura:

HLADÍK, Jakub. *Multikulturní výchova: socializace a integrace menšin*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. ISBN 80-7318-424-9.

HRUBÍN, František a TRNKA, Jiří. *Špalíček veršů a pohádek*. Praha: Albatros, 1978. ISBN: 13-728-78.

LEBEDA, Jan. *Pohádky skřítků Medovnička a Barvínka*. Praha: Nakladatelství Brána, 2012. ISBN: 978-80-7243-570-8.

LINHARTOVÁ, Tereza. *Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách*. Praha: META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2018. ISBN 978-80-88171-18-8.

MATĚJČEK, Zdeněk a LANGMEIER, Josef. *Počátky našeho duševního života*. Praha: Panorama, 1986. ISBN 11-060-86.

PRŮCHA, Jan. *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071786217.

PRŮCHA, Jan. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3603-7.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. Vyd. 2. rozš. a aktual. Praha: Stanislav Juháňák – Triton, 2011. ISBN: 978-80-7387-502-2.

ŠMELOVÁ, Eva, PRÁŠILOVÁ, Michaela a kol. *Didaktika předškolního vzdělávání*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1302-4.

Internetové zdroje:

BARÁNKOVÁ, Natálie. *Adaptační plán MŠ*. Online. In: Inkluzivní škola. 6. 2. 2023. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/adaptacni-plan-ms>. [cit. 2024-02-6].

FREEPIK. *Cut and play!* Online, obrázek. © 2010–2024. Dostupné z: https://www.freepik.com/premium-vector/learning-numbers-cut-play-education-developing-worksheet-game-kids-activity-page_6538390.htm?epik=dj0yJnU9bjdSNWZTWfJaRmQty1YQkdtQjhGSDgtdWIUemxONmgmcD0wJm49YThRcTNSNFYwT2MtUFY3YWN5NEc2QSZ0PUFBQUFB R1hick0w. [cit. 2023-11-23].

INKLUZIVNÍ ŠKOLA. *Podpůrná opatření v MŠ (dle §16 ŠZ)*. Online. 24. 4. 2023. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/podpurna-opatreni-pro-deti-s-omj-v-ms>. [cit. 2023-12-19].

IVY KIDS KITS. *Ivy Kids Kit – Jste včelka?* Online, obrázek. © 2024. Dostupné z: <https://ivy-kids.com/products/ivy-kids-kit-are-you-a-bee>. [cit. 2023-11-23].

MARXTOVÁ, Marie. *Multikulturní výchova v mateřské škole*. Online. In: Metodický portál RVP.CZ. 11. 5. 2005. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/p/231/MULTIKULTURNI-VYCHOVA-V-MATERSKE-SKOLE.html>. [cit. 2023-12-12].

META, o.p.s. *O METĚ*. Online. 2022. Dostupné z: <https://meta-ops.eu/clanek/o-mete/>. [cit. 2024-02-20].

MIKŠOVÁ, Radana a MACKŮ, Petra. *Metodika integrace dětí s OMJ v mateřské škole*. Online. In: Praha 12. 5. 2. 2021. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/metodicke-materialy-skol/ds-1380>. [cit. 2024-02-20].

MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, ve znění účinném od září 2021. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>. [cit. 2023-12-1].

MYKOLOGIE.NET. *Polyporus squamosus (Choroš šupinatý)*. Online. 2015. Dostupné z: <https://www.mykologie.net/index.php/houby/podle-morfologie/chorose/item/146-polyporus-squamosus>. [cit. 2024-1-9].

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT ČR. *Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro povinné předškolní vzdělávání*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/kurikulum-cestiny-jako-druheho-jazyka>. [cit. 2023-12-11].

POLINKA.TOP. *Репка персонажи картинки для детей*. Online, obrázek. © 2023. Dostupné z: <https://polinka.top/69179-repka-personazhi-kartinki-dlja-detej.html>. [cit. 2023-12-4].

PINTEREST – ČESKÁ REPUBLIKA. *Pinterest – Česká republika*. Online. © 2024. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/>. [cit. 2024-1-9].

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Vzdělávací oblasti RVP PV*. Online. In: Metodický portál RVP.CZ. 3. 2. 2005. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/160/vzdelavaci-oblasti-rvp-pv.html>. [cit. 2024-2-23].

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Obrázkové karty hub

Příloha č. 2: Text pohádky „*Dědek řepu zasadil*“ od Františka Hrubína

Příloha č. 3: Prstové loutky k divadelnímu představení „*Dědek řepu zasadil*“

Příloha č. 4: Náčrt řepy na výtvarnou výchovu

Příloha č. 5: Text pohádky „*Příprava na malování včelích úlů*“ z knihy Pohádky skřítků *Medovníčka a Barvínka*

Příloha č. 6: Otázky k pohádkovému příběhu „*Příprava na malování včelích úlů*“

Příloha č. 7: Obrázkové karty na dějovou posloupnost z knihy „*Pohádky skřítků Medovníčka a Barvínka*“

Příloha č. 8: Pracovní opora k pohádce „*Příprava na malování včelích úlů*“

Příloha č. 9: Puzzle včely

Příloha č. 10: Obrázkové kartičky s perkusními hudebními nástroji

Příloha č. 11: Noty k lidové písni „*Pásla ovečky*“

Příloha č. 12: Básnička „*Jedna Káča, dvě Káče*“ s pohybem

Příloha č. 1

Obrázkové karty hub

a) hřib dubový



Obr. 2 – Fotografia – hřib dubový *Boletus reticulatus* Schaeff (Pinterest, 2024)

b) bedla vysoká



Obr. 3 – Bedla vysoká (Pinterest, 2024)

c) křemenáč březový



Obr. 4 – Tower Of Power (Pinterest, 2024)

d) liška obecná



Obr. 5 – Liška obecná (Pinterest, 2024)

e) muchomůrka červená



Obr. 6 – Project Noah – Networked Organisms And Habitates (Pinterest, 2024)

a) choroš šupinatý



Obr. 7 – Polyporus squamosus (Choroš šupinatý) (Mykologie.net, 2015)

Příloha č. 2

Text pohádky „Dědek řepu zasadil“ od Františka Hrubína (Hrubín a Trnka, 1978, s. 76–77)

*Dědek řepu zasadil,
u pole se posadil,
čekal, čekal,
mráz ho lekal,
sluníčka se bál,
dešti jenom lál.
Bez večere, bez oběda
čeká dědeček,
najednou se hlína zvedá,
roste kopeček.*

*"Bábo, roste řepa!"
"Prosím tě, co vidíš!"
"Bábo, což jsi slepá?"
"Dědku, ty mě šidíš!"
Zavolali vnučku,
vnučka pejska,
pejsek kočku,
kočka myš.*

*Chytli se a čekají,
šepty, šepťují -
neslyšíš?*

*Myšce byla dlouhá chvíle,
hopsala si rozpustile,
trhla kočkou,
kočka pejskem,
pejsek vnučkou,
vnučka bábou,
bába dědkem -
dědek prázdné ruce měl,
nikoho se nedržel,
udělali bác...*

*Kopeček se ještě chvěje,
jak se pod ním krtek směje.*

Příloha č. 3

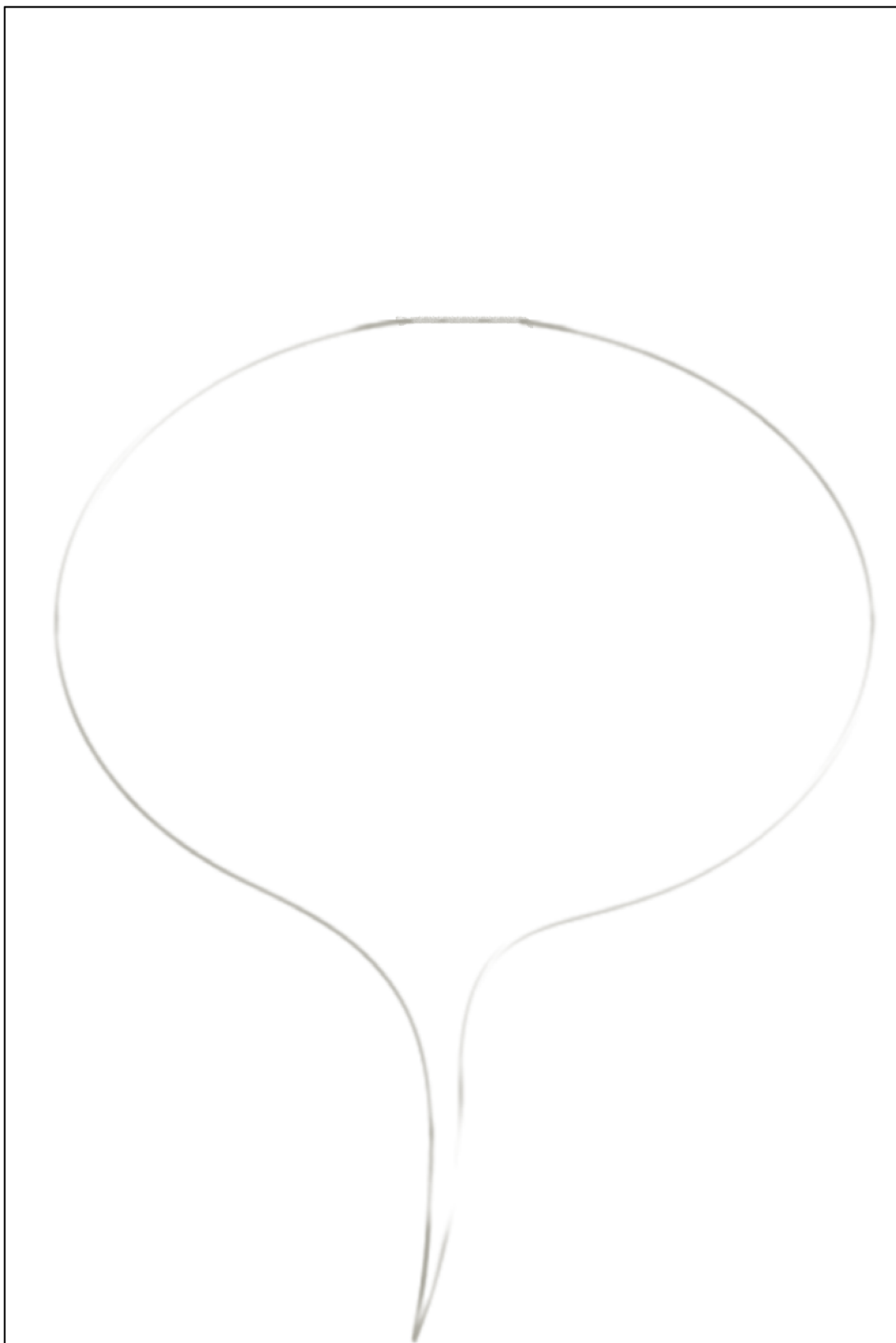
Prstové loutky k divadelnímu představení „Dědek řepu zasadil“ (postavičky lze také nalepit na špejli a použít touto formou)



Obr. 8 – Řepka персонажи картинки для детей (Polinka.top, 2023)

Příloha č. 4

Náčrt řepy na výtvarnou výchovu



Příloha č. 5

Text pohádky „Příprava na malování včelích úlů“ z knihy Pohádky skřítků Medovníčka a Barvínka (Lebeda, 2012, s. 29–36)

Když ráno Medovníček vyšel ze své chaloupky, skřítek Barvíněk už na něho čekal. Svoji brašničku měl na řemínku přehozenou přes rameno a v ní notýsek s tužkou, aby si mohl zaznamenat, kolik jaké barvy bude potřebovat. Přišel den, kdy chtěli obejít všechny úly a zkontrolovat, jestli nepotřebují nově natřít barvou. Oba skřítki se pozdravili a Medovníček ukázal Barvínkovi skleničku s medem, kterou si zavěsil na opasek, kdyby náhodou potkali někoho, kdo by med potřeboval.

„Nejprve obejdeme náš les,“ prohlásil Medovníček. „Tam za kopcem vím o několika včelích úlech. Kdysi tam na ně létal strakapoud a kloval do nich. Ale už je to v pořádku.“

Šli lesem a tiše si povídali. Přitom oba dávali pozor, kdyby jim hrozilo nebezpečí.

„Poslyš, Barvínku, jak ty to děláš s těmi barvami, kde je kupuješ?“ ptal se Medovníček.

„Ale kdepak bych je kupoval! Dostávám je od květin. Krásnou červenou získávám od vlčích máků a také od růžiček a od šípků. Modré jsou luční zvonky a také chrpy v porostech pšenice. Zelené barvy je dost, tu má třeba zrovna tráva. Žlutou si objednáám u pampelišek nebo u řepky, kterou pěstují zemědělci. Asi budu potřebovat i bílou. O tu poprosím asi kopretiny a sedmikrásky.“

„Bílou barvu určitě nebudeš potřebovat,“ vložil se mu do řeči Medovníček. „Představ si Barvínku, že včely bílou barvu nevidí tak, jako ji vidíme my nebo lidé. Včelám bílá barva připadá jako ohromná tmavá díra, do které je možné vletět. Letí, letí, nic zlého netuší, a najednou ‚bác!‘ rozplácnou se třeba o bílou zeď.“

„To je smutné. Ale tak nám budou stačit čtyři barvy,“ odpověděl Barvíněk. „Červená, modrá, zelená a žlutá. Ale, poslyš, Medovníčku, proč vlastně nenatřeme všechny úly jednou barvou?“

„To ti vysvětlím,“ ochotně odpovídal Medovníček. „Každá včelička patří do jednoho svého úlu. Jsou v něm i její družky, dále včeli kluci, kterým se říká trubci, a hlavně matička. Té se také někdy říká královna. Ta používá zvláštní voňavku, kterou voní všechny její včely, trubce, i veškeré ostatní zařízení, které v tom úlu je. Lidé té voňavce říkají feromon. Podle vůně se včeličky poznávají. Každá matička má svoji vlastní vůni. Někdy se stane, že včelička zabloudí do jiného úlu. A protože voní jinak

než celé včelstvo v tom úlu, do kterého zabloudila, domácí včely ji považují za zlodějku, která jim chce ukrást zásoby medu. Vrhnou se na ni a vyženou ji, nebo ji někdy i dokonce zabijí. Proto včelaři pomáhají včelám tím, že natírají úly různými barvami. Včela už z dálky pozná barvu svého úlu, a když přileti blíž, ucítí i tu správnou vůni. Tím se vrátí mezi své, nebloudí a nikdo ji nevyhání.“

„To je dobrý nápad s těmi barvami,“ odpověděl Barvínek. „Moc se na to těším. Ale Medovničku, ty říkáš, že včely někdy cizí včelu zabijí. Jenomže včela přece umře, když dá žihadlo.“

„Nedával jsi pozor, Barvíнку, když jsem ti to vysvětloval. Včela si vytrhne žihadlo a umře jenom tehdy, když ho dá člověku nebo zvířeti. Když bodne i jinou včelu, nic se jí nestane.“

Nějakou dobu šli mlčky a každý přemýšlel nad svými věcmi. Po chvíli došli k velké kupě jehličí a dřívěk. Barvínek nikdy nic takového neviděl. Mravence sice znal, ti se občas ukázali i na louce, ale takovéhle ohromné mraveniště viděl poprvé. (...)

(...) Medovniček s Barvínkem jenom mravencům zamávali a šli dál. Netrvalo dlouho a les najednou končil. Na jeho kraji stály čtyři včelí úly a ze všech pilně vyletovaly včely.

„Dobrý den včeličky, jak se máte? Tady jsem vám přivedl malířského mistra skřítku Barvínka. Prohlédne si vaše úly, a jestli potřebují přemalovat, brzy se sem vrátí a pustí se do práce.“

„Dobrý den Medovničku, dobrý den mistře Barvínku. Máme se dobře, protože svítí sluníčko a květy nám dávají dostatek nektaru, ze kterého pak vyrábíme med. Také pylu je dost. Snažíme se nanosít si všechno do zásoby pro případ, že by se pokazilo počasí a nemohly jsme z úlů ven. Budeme rády, když nám skřítek Barvínek přemaluje všechny úly. Však už to potřebují.“

Skřítek Barvínek si mezitím úly prohlédl, odhadnul, kolik jaké barvy bude potřebovat a vše si pečlivě zapsal do svého notýsku. Potom se skřítkové rozloučili se všemi včelami a vydali se na zpáteční cestu. Vzali to zkratkou, protože museli ještě navštívit všechna včelstva v prázdninové vesnici.

„Medovničku, všiml jsem si, že některé včely mají na zadních nožičkách takové žluté bambulky. Co to bylo?“ zeptal se skřítek Barvínek.

„To byl pyl, květinový prášek. Bývá žlutý, ale má i jiné barvy podle toho, z jakých květů ho včely právě nosí. Takhle si ho přinášejí do úlů a vyrábějí z něho kašičku pro včelí děti.“

„Tak to byl pyl?“ divil se Barvínek. „A já pořád co mě to šimrá, když si přivoním k pampelišce. Mívám potom žlutý nos. Tak on je to pyl.“

Oba skřítkové obešli celou prázdninovou vesnici a poctivě prohlédli všechny včelí úly. Barvínkův notýsek se plnil číslicemi a bylo vidět, že skřítek bude mít práce skoro na celé letní prázdniny.

Potom už si to namířili domů. Byli dost unavení a bolely je nohy, ale měli radost, že splnili všechno, co si předsevzali. Ani se neposadili na Medovnickovu lavičku. Rovnou se opláchli, vyčistili si zuby a hajdy na kutě.

Příloha č. 6

Otázky k pohádkovému příběhu „Příprava na malování včelích úlů“

- „*Které postavy vystupovaly v příběhu?*“
(Barvínek, Medovníček, včely, mravenci)
- „*O čem příběh byl?*“
(O životě včel žijících v barevných úlech)
- „*Kde žijí včely?*“
(V úlu)
- „*Co sbírají včely z květin?*“
(Nektar a pyl)
- „*Co včely vyrábí z nektaru?*“
(Med)
- „*K čemu používají pyl?*“
(Jako krmivo)
- „*Jakou barvu má pyl?*“
(Většinou žlutou)
- „*Proč se natírají úly různými barvami?*“
(Aby včela poznala, ve kterém úlu žije)
- „*Jakou barvu včely nevidí?*“
(Bílou)
- „*Co se stane, když včela „dá žihadlo“?*“
(Umře, ale pokud ho dá včele, nic se jí nestane)

Příloha č. 7

Obrázkové karty na dějovou posloupnost z knihy „Pohádky skřítků Medovnička a Barvínka“



Obr. 9 – Ilustrace z knihy Pohádky skřítků Medovnička a Barvínka (Lebeda, 2012, s. 29–36)

Příloha č. 8

Pracovní opora k pohádce „Příprava na malování včelích úlů“

a) Vytleskávání slabik a určování počátečního písmene

v če-ly (2)	ú l (1)	m ed (1)
M e-dov-ní-ček (4)	k vě-ti-na (3)	B ar-ví-nek (3)
p ří-ro-da (3)	l es (1)	p yl (1)
n ek-tar (2)	b ar-vy (2)	m ra-ve-niš-tě (4)
m ra-ve-nec (3)	s kří-tek (2)	

b) Antonyma

bílá – černá	jít – stát	rychle – pomalu
sladký – hořký	vůně – zápach	zabloudit – najít cestu
vyhánět – přivítat	skřítek – obr	velký – malý
radost – vztek	kamarád – nepřítel	daleko – blízko
den – noc		

c) Homonyma

<i>koruna</i> (strom / měna / klenot)
<i>noha</i> (končetina / část stolu)
<i>ucho</i> (sluch / úchytka hrnečku)
<i>houba</i> (hřib / čisticí prostředek na nádobí)
<i>jazyk</i> (orgán / řeč)
<i>list</i> (část stromu / papír)
<i>liška</i> (zvíře / houba)
<i>oko</i> (zrak / díra na punčoše / mastná skvrna na polévce / karetní hra)

d) Přídavná jména

med (sladký, zlatavý, tekutý, lesní)
včela (pilná, černožlutá, létající)
květina (voňavá, barevná, krásná, jarní, letní, vysoká)
úl (včelí, dřevěný, malý, velký)
slunce (letní, žluté, teplé)
les (hluboký, malý, listnatý, jehličnatý, nedaleký)

e) Vyznačení písmene „V“ v textu

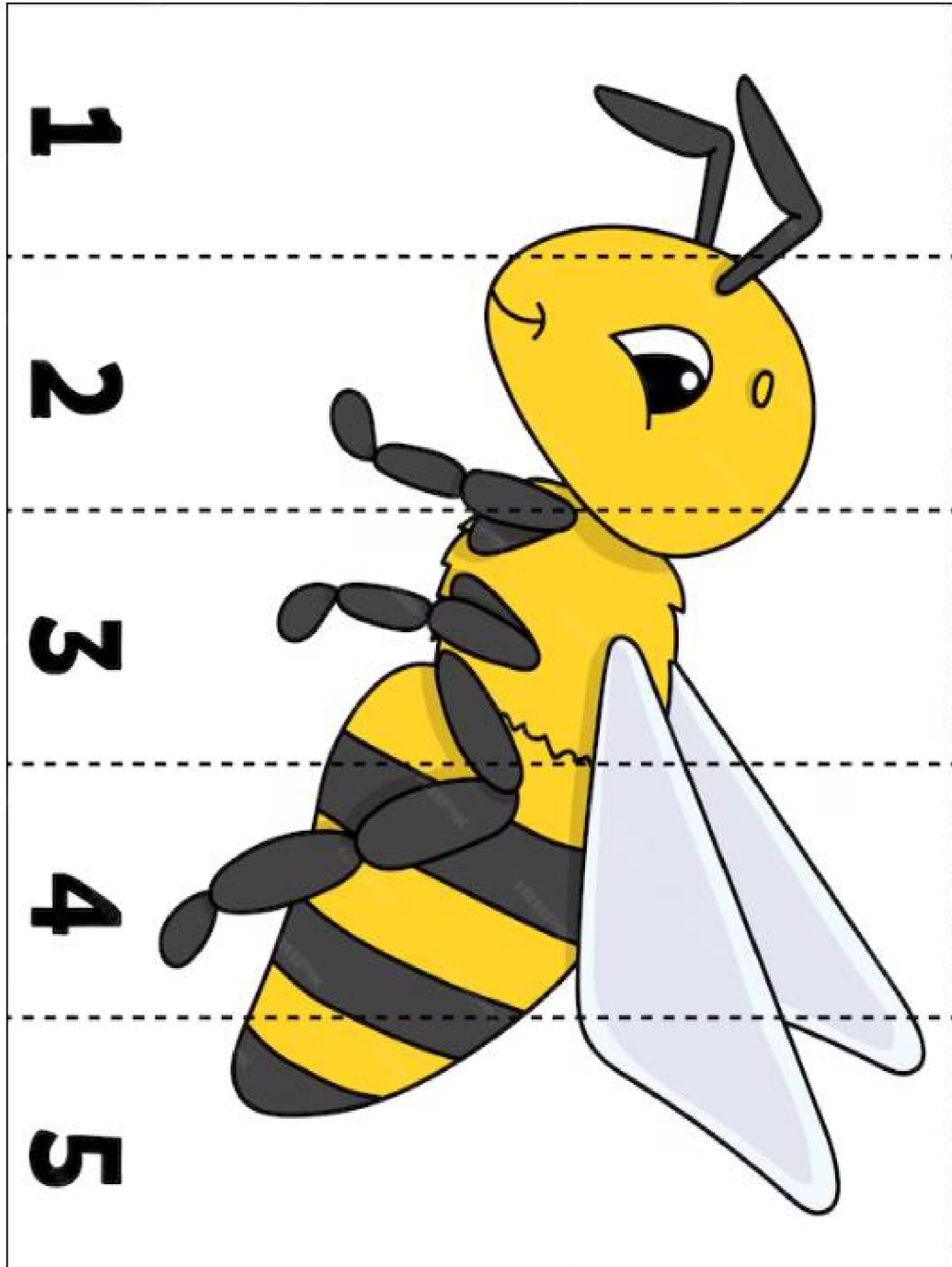
„To ti vysvětlím,“ ochotně odpovídal Medovníček. „Každá včelička patří do jednoho svého úlu. Jsou v něm i její družky, dále včelí kluci, kterým se říká trubci, a hlavně matička. Té se také někdy říká královna. Ta používá zvláštní voňavku, kterou voní všechny její včely, trubce, i veškeré ostatní zařízení, které v tom úlu je. Lidé té voňavce říkají feromon. Podle vůně se včeličky poznávají. Každá matička má svoji vlastní vůni.“

Někdy se stane, že včelička zabloudí do jiného úlu. A protože voní jinak než celé včelstvo v tom úlu, do kterého zabloudila, domácí včely ji považují za zlodějkou, která jim chce ukrást zásoby medu. Vrhnou se na ni a vyženou ji, nebo ji někdy i dokonce zabijí. Proto včelaři pomáhají včelám tím, že natírají úly různými barvami. Včela už z dálky pozná barvu svého úlu, a když přiletí blíž, ucítí i tu správnou vůni. Tím se vrátí mezi své, nebloudí a nikdo ji nevyhání.“

Příloha č. 9

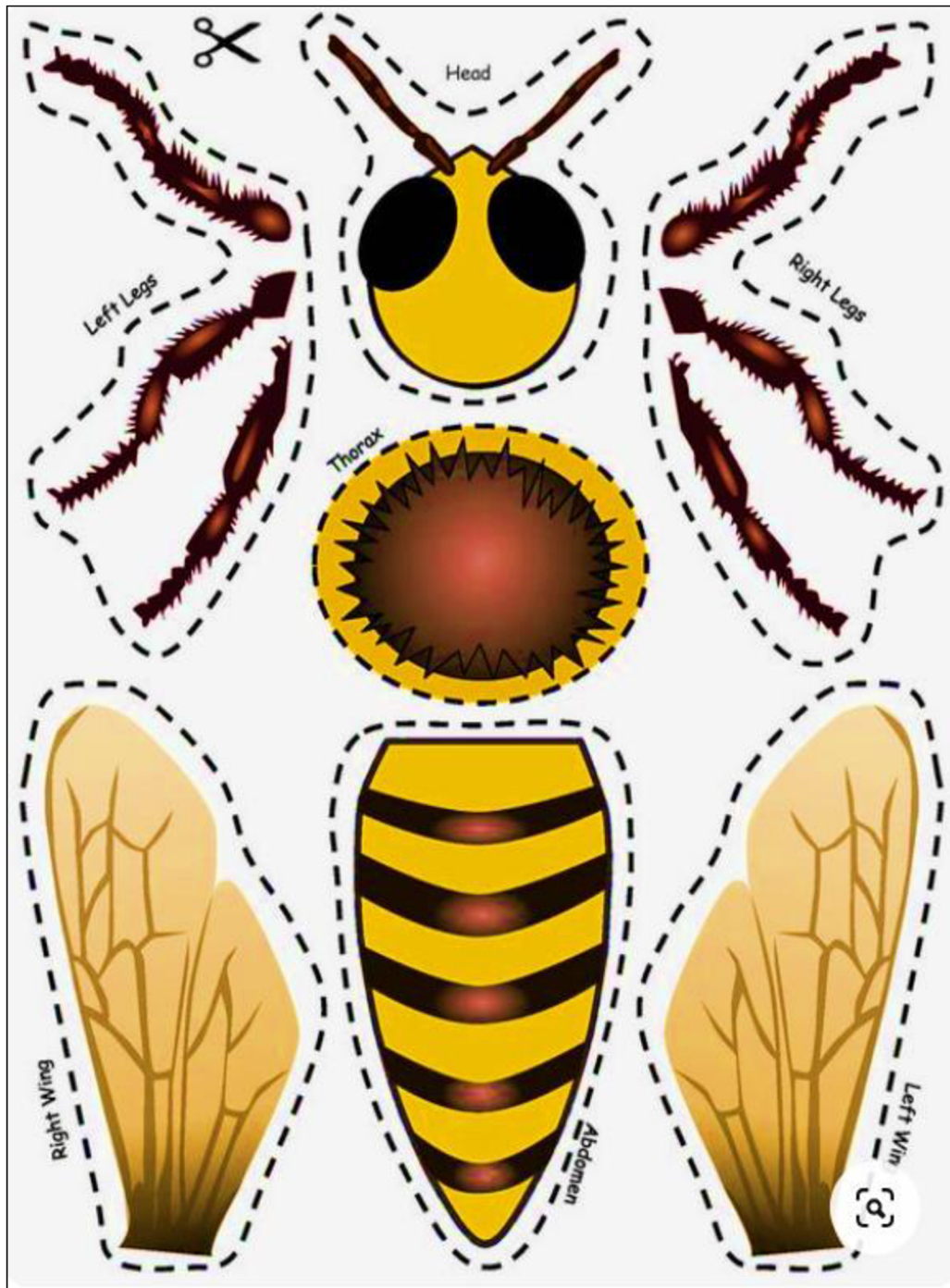
Puzzle včely

a) Varianta I



Obr. 10 – Premium Vector – Learning numbers. Cut and play... (Freepik.com, 2024)

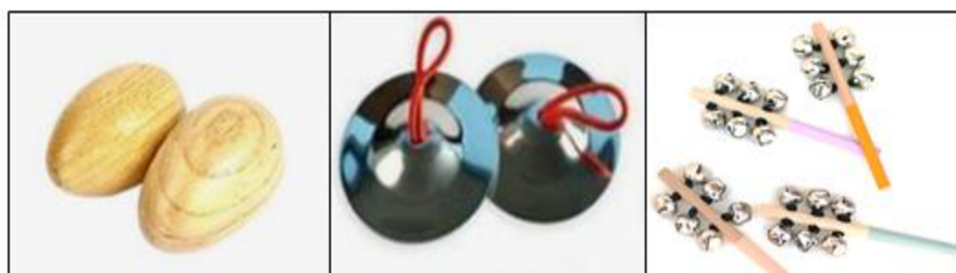
b) Varianta II



Obr. 11 – Jste včelka? (Ivy Kids Kit – 2024)

Příloha č. 10

Obrázkové kartičky s perkusními hudebními nástroji



SHAKERY

PRSTOVÉ ČINELY

ROLNÍČKY



XYLOFON

GUIRO (DRHLO)

TAMBURÍNA



KASTANĚTY

RUMBAKOULE

OZVUČENÁ DŘÍVKA



BONGO



TRIANGL

Příloha č. 11

Noty k lidové písni „Pásla ovečky“

a) Noty k písni „Pásla ovečky“ s taneční choreografií

mf C G C C

Pá-sla o-več-ky v ze-le-ném há-ječ-ku, pá-sla
 stát v kroužku, držet se za ruce a rukama houpat dovnitř kruhu a ven do taktu

G C *f* G

o-več-ky v černém le-se. Já na ni dupy, dupy, dup
 stát v kroužku, držet se za ruce a rukama houpat dovnitř kruhu a ven do taktu ruce v bok a 5x střídavě dupnout
 nohou na slabiky du-py, du-py, dup

p G⁷ C G

o-na zas cupy, cupy, cup. Houfem, o-več-ky, se-ber-te
 ruce v bok a 5x střídavě se postavit na špičku nohy na slabiky cu-py, cu-py, cup chytit se za ruce a jít k sobě

C C G C

se všec-ky, houfem, o-več-ky, se-ber-te se.
 stále se držet za ruce a jít od sebe

b) Noty k písni „Pásla ovečky“ – vytřukávání rytmu

mf C G C C

Pá-sla o-več-ky v ze-le-ném há-ječ-ku, pá-sla

G C *f* G

o-več-ky v černém le-se. Já na ni dupy, dupy, dup

p G⁷ C G

o-na zas cupy, cupy, cup. Houfem, o-več-ky, se-ber-te

C C G C

se všec-ky, houfem, o-več-ky, se-ber-te se.

c) Noty k písni „Pásla ovečky“ – vyřukávání první doby

The musical score is written in 3/4 time and consists of four staves. The first staff begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and a C major chord. The lyrics are: Pá-sla o-več-ky v ze-le-ném há-ječ-ku, pá-sla. The second staff continues with a G major chord, then a C major chord, and a forte (*f*) dynamic with a G major chord. The lyrics are: o-več-ky v černém le-se. Já na ní dupy, dupy, dup. The third staff starts with a piano (*p*) dynamic and a G major chord, then a C major chord, and a G major chord. The lyrics are: o-na zas cupy, cupy, cup. Houfem, o-več-ky, se-ber-te. The fourth staff continues with a C major chord, then a G major chord, and a C major chord. The lyrics are: se všechny, houfem, o-več-ky, se-ber-te se.

mf C G C C
Pá-sla o-več-ky v ze-le-ném há-ječ-ku, pá-sla

G C *f* G
o-več-ky v černém le-se. Já na ní dupy, dupy, dup

p G⁷ C G
o-na zas cupy, cupy, cup. Houfem, o-več-ky, se-ber-te

C C G C
se všechny, houfem, o-več-ky, se-ber-te se.

Příloha č. 12

Básnička „Jedna Káča, dvě Káče“ s pohybem

Jedna Káča, dvě Káče

(vztyčení palce, vztyčení palce a ukazováčku)

pekly spolu koláče.

(předstírání míchání těsta v míse)

Jedna si je spálila,

(chytnutí hlavy dlaněmi)

druhá si je chválila.

(zkřížení rukou před hrudníkem)